

Economisch-Statistische Berichten

Discontoverlaging

★

Prof. Dr J. Herring

De S.-E.R. over het pacht- en
grondprijspeil

★

Drs A. P. Barten

De Nederlandse visconservenindustrie

★

Dr W. L. Groeneveld Meijer

Gevolgen van de watersnood

★

Drs N. Franken

De Amerikaanse invoerpolitiek

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

38e JAARGANG

No 1871

WOENSDAG 8 APRIL 1953

KAS ASSOCIATIEN.V.

SPIJSTRAAT 172, AMSTERDAM-C

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

Bewindvoering en executele

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering-Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Aanpassing van ondernemingspensioen-
en spaarfondsen aan de

NIEUWE WETTELIJKE BEPALINGEN

Kantoor: Bellevuestraat 2, Dordrecht, Telefoon 01850-5345

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

Aangeboden, uitsluitend aan particulier: **MERCURY CABRIOLET** 1948, in uitstekende conditie, met orig. radio, kachel en meerdere accessoires. Steeds, tot volle tevredenheid, zelf bereiden. St. Josephstr. 106, Tilburg.

Kon. Ned. Boekdrukkerij

H. A. M. ROELANTS

LAREN N.-H.

Te koop: vrije geriefelijke, royale **PARTERRE FLAT**, met tuin en garage. Pr. f 25.000,-. Gunstig gelegen; 2 grote kamers, keuken, douche. Br. onder no. ESB 15-7, Bur. v. d. blad, Postbus 42, Schiedam.

Aangeb. Lancia Aprilia in keurige staat, benz. 1 : 12. Prijs f 1500,-. Eendrachtspark 22, Bussum.

RIANTE VILLA BUSSUM

te koop, bev. 9 kamers, keuken, bijkeuken, badk., berg-ruimte, kelder, rondom tuin 2000 m², gr. garage, c.v., olie-stook. **KOOPSOM** f 55.000, vrij van huur te aanvaarden. Reflectanten, welke een huis van 6 kamers etc. in Amsterdam, Haarlem of omgev. als **RUILOBJECT** kunnen aanbieden, hebben voorkeur. Br. onder no. ESB 15-6, Bureau van dit Blad, Postbus 42, Schiedam

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON 11 19 80
(3 LIJNEN)

EENDRACHTSWEG 11
ROTTERDAM

*** Adverteer in de E.-S.B. ***

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.*
Telefoon-38040. Giro-8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam.*

Redactie-adres voor België: *Seminarie voor Gespecialiseerde
Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de
Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—,
overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen
ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor West-
zeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam. (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Discontoverlaging

Het is dezer dagen al verlaging wat de klok slaat. Nauwelijks is de inkt droog van de Regeringsnota tot belastingverlaging, of De Nederlandsche Bank kondigt een reductie aan van haar rentetarieven met $\frac{1}{2}$ pCt over de gehele linie en het Ministerie van Financiën een verlaging van de afgiftedisconto's/rente voor nieuw schatkistpapier met $\frac{1}{16} - \frac{1}{2}$ pCt.

De vraag rijst, of deze renteverlagingen uit algemeen economisch gezichtspunt van betekenis zijn. Gaat er nu wellicht iets belangrijks gebeuren, of is er iets belangrijks gebeurd, dat tot deze wijzigingen aanleiding gaf?

Om met het laatste te beginnen: de afgelopen week passeerde de netto Nederlandse goud- en deviezenvoorraad de mijlpaal van f 4 milliard. Behalve dat f 4000 miljoen een mooi rond getal is, is dit bedrag ook bijna f 1000 miljoen groter dan de huidige omvang van de bankbiljettencirculatie, ad ca f 3000 miljoen en voorts f 3000 miljoen groter dan de goud- en deviezenvoorraad omstreeks medio 1951, toen deze het na-Koreaans dieptepunt bereikte.

Zo is er alle redën, dat de vlag voor deze gelegenheid eens in top gaat, in de vorm van een discontoverlaging, die dit heuglijk feit markeert en in de kolommen van binnen- en buitenlandse dag- en weekbladen commentators, wellicht zelfs lezers, vindt. Enig vlagvertoon van dit karakter bij tijd en wijle door de centrale bank is ook daarom alleszins gerechtvaardigd, omdat juist zij in een tijd, dat het met onze betalingsbalans droevig gesteld was en niet ieder de eigenlijke oorzaak daarvan inzag, met zoveel kracht voor het bereiken van een gezonde monetaire situatie heeft gevochten.

Moeilijker te beantwoorden is de eerste hierboven gestelde vraag, nl. of bij deze renteverlagingen niet alleen voorzit iets te signaleren, maar ook iets te bereiken. De gedachten gaan hierbij direct in de richting van Nederlands huidige economische probleem no 1: het gebrek aan investeringsgeneigdheid, dat hier te lande de laatste tijd valt te constateren.

Wellicht, dat onze monetaire autoriteiten hieraan ook

hebben gedacht en door het maken van het verwachte gebaar (de zgn. credietcontrôle is reeds een jaar buiten werking) hun instemming met een credietexpansie onder de huidige omstandigheden te kennen hebben willen geven. Indien dit inderdaad het geval is, is het aange-naam, zich van deze instemming verzekerd te weten; iets anders is uiteraard of van deze renteverlagingen ook werkelijk resultaten mogen worden verwacht.

Indien wij practisch blijven is er t.a.v. dit punt, naar ons voorkomt, weinig reden tot optimisme. Van een tekort aan kort crediet voor het bedrijfsleven was en is in ons land geen sprake. De banken zwemmen in de liquide middelen en hebben juist grote moeite passende beleggingsmogelijkheden te vinden. Vandaar de sterke positie van het Rijk, dat thans voor jaarspromessen $\frac{3}{4}$ pCt gaat betalen, tegen $1\frac{1}{2}$ pCt van Juni 1947 tot Mei 1952, maar dat voor dit crediet wellicht even goed een tarief van $\frac{1}{4}$ pCt of 4 pCt zou kunnen vaststellen. Bankcrediet zal voor het bedrijfsleven in vele gevallen goedkoper worden, nl. voor zover de debetrente aan officieel wisseldisconto etc. is gekoppeld. Maar bankcrediet wordt hier te lande in het algemeen niet voor financiering van duurzame kapitaalsgoederen aangewend en juist op investeringen daarin — en niet in voorraden — komt het met name voor de werkgelegenheid aan. Men is gedwongen zich te be-geven in wel zeer speculatieve beschouwingen over een toekomstig parallel verloop van officiële korte rentetarieven enerzijds en lange rentestanden (incl. aandelenrendementen) anderzijds, een verloop als na 1945 in grote lijnen *niet* aanwezig was, wil men tot enig gunstig effect van de besproken rentewijzigingen op de investeringen kunnen concluderen. Maar zelfs dan mag een belangrijk feit niet uit het oog worden verloren, nl. dat de investeringsbeslissingen door een veelheid van factoren worden bepaald, waarvan de rente er slechts één, en zeker niet de voornaamste, is.

Het mag daarom uitermate onwaarschijnlijk worden genoemd, dat de thans geboren rente-muis een investeringsberg zal baren.

J. C. BREZET.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Discontoverlaging door Drs J. C. Brezet	263	Aantekening:	
De S.-E.R. adviseert t.a.v. het pacht- en grondprijsspeil, door Prof. Dr J. Horring	265	Europa sinds de tweede wereldoorlog	275
De Nederlandse visconservenindustrie, door Drs A. P. Barten	266	Internationale notities:	
Gevolgen van de watersnood, door Dr W. L. Groeneveld Meijer	268	Het goudprijsvraagstuk, door O. van Teutem	277
Een nieuwe koers in de Verenigde Staten?, door Drs N. Franken	270	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet ...	278
Boekbesprekingen:		Grafieken:	
Drs J. Diederich: Karakter en groei van Hilversum, bespr. door Drs L. H. Kladsen ...	274	Productie van steenkolen in Limburgse mijnen	267
		Tabaksproducten beschikbaar gekomen voor binnenlands verbruik	272
		Goud- en deviezenpositie van Nederland	274
		Invoer van personenauto's in Nederland	279

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens; J. van Tichelen; R. Vandeputte.

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Prof. Dr J. HÖRRING, De S.-E.R. adviseert t.a.v. het pacht- en grondprijnspeil.

In dit artikel geeft schrijver de hoofdzaken van het advies van de Sociaal-Economische Raad t.a.v. het pacht- en grondprijnspeil naar hun strekking weer. Betreffende het pachtbeleid wordt een unaniem advies gegeven; het advies t.a.v. het grondprijnspeil behelst een meerderheids- en minderheidsstandpunt. De pachtprijsbeheersing wordt algemeen aanvaard; de grondprijnsbeheersing niet. In het advies worden geen concrete verhogingen van de pacht- en grondprijzen voorgesteld, zoals dat bijv. in het advies betreffende de huren van huizen geschiedt. Het karakter van het advies over pachten en grondprijzen is geheel verschillend van dat t.a.v. de huren. Het beperkt zich nl. tot een advies over de principiële uitgangspunten van het beleid, terwijl de concretisering er van wordt overgelaten aan de uitvoerende beleidsorganen.

Drs A. P. BARTEN, De Nederlandse visconserveindustrie.

Bij de opmerkelijk snelle ontwikkeling van deze industrie valt te wijzen op de labiliteit van de uitvoer, de beperkte binnenlandse afzet en de ongunstige positie op de aankoopmarkt voor verse vis in vergelijking met de buitenlandse concurrenten. Het is zeer moeilijk de vooruitzichten voor de visconserveindustrie te beoordelen, daar deze tamelijk onzeker zijn. Het tot ontwikkeling komen van onontwikkelde en half-ontwikkelde gebieden zal voor deze industrie op ruimere termijn gezien gunstige kansen inhouden, welke zij zeker zal aangrijpen. Behalve aan kwaliteitsproductie dient dan echter aan de prijs zeer grote aandacht te worden besteed, temeer daar men tot nog toe de steun mist van een omvangrijke afzet op de binnenlandse markt. Wat deze beperkte binnenlandse afzet betreft, kan een belangrijke verschuiving in de consumptie in het voordeel van de visconserve bij de tegenwoordige levensstandaard van ons volk niet worden verwacht. Behalve in een verdere mechanisatie van het productieproces, dient een verlaging van de kostprijs vooral in een zo laag mogelijke aankoopprijs van vis te worden gezocht.

Dr W. L. GROENEVELD MEIJER, Gevolgen van de watersnood.

In dit artikel wordt aan de hand van cijfers een beeld geschetst van het indirect effect, dat de watersnood op de normale gang van het economisch proces heeft gehad. In vergelijking met Februari van het vorig jaar werd in talrijke branches van de detailhandel een aanzienlijk lagere omzet genoteerd. Het zijn de detailhandel in duurzame consumptiegoederen en in min of meer luxe artikelen, die hier de klappen moesten opvangen. De omzetten in eerste levensbehoeften bleven op het normale peil. Ook in de omzetten der grootwinkelbedrijven valt, wat de meer duurzame consumptiegoederen betreft, een teruggang te constateren; deze terugslag is echter niet zo groot als bij de klein- en middenbedrijven. Naast de detailhandel ondervonden ook de hotel-, café- en restaurantbedrijven, de schouwburgen en bioscopen een terugslag. Voorts zagen de fabrikanten van gouden en zilveren werken hun omzetcijfer in belangrijke mate gereduceerd. Het Nederlandse volk heeft zich in de maand na de watersnood een vrij aanzienlijke consumptiebeperking

opgelegd. De bedragen, die aldus werden bespaard, zijn wellicht bij het Nationaal Rampenfonds terecht gekomen. De spaarbankcijfers geven nl. niet de indruk, dat opvraging van spaargelden op grote schaal heeft plaats gehad, teneinde de schenkingen aan het Rampenfonds te financieren.

Drs N. FRANKEN, Een nieuwe koers in de Verenigde Staten?

De vrijhandelskoers wint in de Verenigde Staten aan betekenis. Of deze beweging echter reeds dit jaar tot noemenswaardige resultaten zal leiden is zeer de vraag, temeer nu in dit traditioneel protectionistisch gezinde land de meest voor dit protectionisme geporteerde partij aan het bewind is. De wens tot beperking van de hulp aan het buitenland en de internationale politieke constellatie doen echter de verwachting ontstaan dat op de duur de Regering genoopt zal zijn de protectionistische koers te verlaten. Vooral nog zou de Regering Eisenhower zich kunnen beperken tot een kortstondige verlenging van de bestaande wetten, teneinde zich voor te bereiden op een nieuwe koers. In deze richting wijst ook de recente instelling van een commissie onder voorzitterschap van Lewis Douglas, welke een onderzoek zal instellen naar het buitenlands economisch beleid. Inmiddels lijkt het niet uitgesloten, dat op het terrein van de douane-technische bepalingen reeds eerder vereenvoudigingen zullen worden doorgevoerd, waarbij echter zeker niet van een principiële koerswijziging kan worden gesproken, hoe nuttig een dergelijke vereenvoudiging ook mag zijn.

SOMMAIRE

Prof. Dr J. HÖRRING, L'avis du Conseil Economique et Social sur le niveau des prix de ferme et d'achat de terre.

L'auteur expose les tendances qu'il retrouve dans l'avis émis par le Conseil Economique et Social concernant la question du prix du ferme et de l'achat des terres.

Drs A. P. BARTEN, L'industrie néerlandaise des conserves de poisson.

L'industrie néerlandaise des conserves de poisson s'est développée remarquablement vite. L'auteur porte son attention sur trois points importants: l'instabilité des exportations, l'exigüité du marché interne et la situation défavorable en ce qui concerne l'achat du poisson frais.

Dr W. L. GROENEVELD MEIJER, Les conséquences des inondations.

Dans cet article l'auteur décrit avec l'aide de chiffres les conséquences indirectes que les inondations ont eues sur le processus économique normal des Pays-Bas.

Drs N. FRANKEN, Un tournant dans la politique commerciale des Etats-Unis?

Le récent changement de gouvernement des Etats-Unis a fixé à nouveau l'attention internationale sur la politique commerciale de ce pays. Chacun prend position pour la lutte qui aura lieu sous peu au sein du Congrès. C'est à la lumière de ces éléments que l'auteur examine quels seront les principes conducteurs de la politique américaine en matière d'importation.

De S.-E.R. adviseert t.a.v. het pacht- en grondprijnspeil

Kenmerkend is, dat betreffende het pachtbeleid een unaniem advies wordt gegeven, terwijl het advies t.a.v. het grondprijnspeil een meerderheids- en minderheidsstandpunt behelst. De pachtprijsbeheersing wordt algemeen aanvaard; de grondprijnsbeheersing niet. De reden van dit verschil in standpunt betreffende zo nauw verwante zaken is niet zozeer gelegen in principiële verschillen, maar berust grotendeels op de opvatting van de minderheid, dat een beheersing van de kooprijzen zonder al te drastische middelen niet kan worden verwezenlijkt.

In het advies worden geen concrete verhogingen van de pacht- en grondprijzen voorgesteld, zoals dat bijv. in het advies betreffende de huren van huizen geschiedt. Met een uniform percentage, eventueel verschillend voor de verschillende grondsoorten, zou men ook nog niet klaar geweest zijn. De materie van de bepaling van de pacht- en grondprijzen ligt veel ingewikkelder dan die voor de huren.

Het karakter van het advies over pachten en grondprijzen is geheel verschillend van dat t.a.v. de huren. Het beperkt zich nl. tot een advies over de principiële uitgangspunten van het beleid, terwijl de concretisering er van wordt overgelaten aan de uitvoerende beleidsorganen.

Het geadviseerde pachtbeleid in hoofdzaak.

Na de oorlog zijn er veelvuldig stemmen opgegaan om in verband met de stijging van de eigenaarslasten een pachtverhoging toe te staan, welke deze stijging zou compenseren en dus het netto-inkomen in guldens uit de verpachte boerderijen gelijk zou laten. De opvatting, welke achter deze voorstellen schuilt, heeft de S.-E.R. verworpen. De grond is geen nominaal kapitaal maar een reëel productiemiddel met de bijzondere eigenschap, dat het aanbod weinig reageert op prijsveranderingen en niet zoals huizen een reproductie- of vervangingswaarde bezit. Primair is voor de grond het rentkarakter van het inkomen. Volgens het oordeel van de S.-E.R. dient de pachtvorming zich dan ook uitsluitend te baseren op de rentabiliteit van het agrarisch bedrijf. De pacht zal dus beweeglijk moeten blijven al naar de rentabiliteit in de landbouw op en neer gaat. Dit is een gezond economisch beginsel.

Wel bepleit de S.-E.R. een minimumpacht met het oog op de instandhouding van het agrarisch bedrijf en het in cultuur houden van het bestaande landbouwareaal. Deze minimumpacht zou dus de eigenaarslasten van grond en gebouwen moeten dekken. Deze minimumpacht zou moeten worden gewaarborgd door de politiek van minimumprijzen van landbouwproducten af te stemmen op de kostprijzen van de producten, inclusief deze minimumpacht, op de minder goede gronden. Een pachtstijging boven dit peil zou dan geen invloed mogen hebben op de minimumprijzen van de landbouwproducten. Hierdoor wordt de pacht dus t.a.v. de prijspolitiek gesplitst in een kostenbestanddeel, dat wel en een inkomensdeel — de zuivere grondrente — dat geen prijsbepalend karakter krijgt.

Van wezenlijke betekenis voor de bepaling van de pachten is concrete inhoud te geven aan het begrip „redelijke winst” voor de pachter. Dit criterium moet nl. door de Grondkamers bij de toetsing van de pachtprijzen volgens het Pachtbesluit worden gehanteerd. Hierover heeft de S.-E.R. geen uitspraak gedaan. Wel heeft de Raad er op aangedrongen, dat de Overheid, voorgelicht door een permanente commissie van advies, deze knoop in het pachtbeleid doorhakt en hiervoor normen stelt.

Daar deze normen nog niet voorhanden zijn en bovendien op korte termijn niet voldoende gegevens beschikbaar waren om te beoordelen of bij het huidige prijspeil van de landbouwproducten naast de „redelijke winst” voor de pachter op alle gronden een minimaal noodzakelijk geachte pacht zou overschieten, heeft de Raad voorshands geadviseerd bij de pachtbepaling voorlopig het criterium van de minimaal noodzakelijke pacht buiten beschouwing te laten. Afgewacht zal dan moeten worden of de pachten bij het huidige prijspeil van landbouwproducten voldoende kunnen stijgen om de eigenaarslasten volledig te dekken.

De strekking van het advies komt dus voorlopig neer op een herverdeling van het geldelijk overschot van de agrarische productie tussen pachters en verpachters, waarbij de „redelijke winst” voor de pachter als criterium dient. Gevolgen voor de prijzen van de landbouwproducten en de kosten van levensonderhoud heeft de uitvoering van dit advies dus niet, tenzij na verloop van enige jaren mocht blijken, dat het minimaal noodzakelijk geachte pachtpeil op een groot aantal bedrijven op de minder goede gronden bij het bestaande prijspeil niet kan worden gerealiseerd.

Tenslotte zij nog vermeld, dat de gedachte om tot afroming over te gaan van 75 pCt van de nominale netto-inkomensstijging, voor zover deze zich zou voordoen, slechts de instemming van enkele leden kon verwerven.

Het geadviseerde kooprijnsbeleid.

Verdeeldheid bestond hier — zoals reeds vermeld — t.a.v. de wenselijkheid of uitvoerbaarheid van de prijsbeheersing. De meerderheid achtte de prijsbeheersing evenwel van zo grote betekenis, dat zij haar nog een goede kans wilde geven op een betere grondslag en met wellicht meer doeltreffende strafmiddelen. De meerderheid was van oordeel, dat dezelfde redenen welke een pachtprijsbeheersing wenselijk maken ook gelden voor een beheersing van de kooprijzen van boerderijen en los land. Met name de grote bevolkingsdruk, waardoor het individu bij vrije prijsvorming door de collectiviteit wordt gedwongen een deel van zijn inkomen af te staan in de vorm van pacht of gekapitaliseerd in een hogere koopprijs.

Voor het geval prijsbeheersing zou blijven, bestond in de Raad t.a.v. de wijze, waarop de prijsbepaling zou moeten plaatsvinden, geen verschil van inzicht. Op dit punt is het advies unaniem. Beknopt weergegeven komt het er op neer, dat wordt aanbevolen voor landerijen de netto-pacht te kapitaliseren tegen een rentevoet van 3/4 van de algemene rentevoet gedurende de laatste drie jaren. Bij de keuze van 3/4 van de algemene rentevoet is aansluiting gezocht bij het in het verleden geconstateerde rendement van landbouwgronden voor *beleggers* en overwogen, dat het te doen is om *maximum* prijsbeheersing. Voor de gebouwen wordt geadviseerd als maatstaf te nemen de algemene vervangingswaarde — d.w.z. vooroorlogse waarde vermenigvuldigd met de index van de algemene prijsstijging — voor zover vervanging rationeel is en uiteraard met inachtneming van leeftijd en staat van onderhoud van de gebouwen.

De huidige prijsbeheersing heeft officieel nog steeds als norm de prijs, welke in 1940 gold. In het reeds jaren in behandeling zijnde wetsontwerp „Regeling aangaande enkele rechtshandelingen met betrekking tot landbouwgrond” wordt ook de opbrengstwaarde als maatstaf van de prijsbepaling voorgesteld. Hiermede zijn de hoofdzaken van het advies naar hun strekking weergegeven.

De Nederlandse visconservenindustrie

Bij de opmerkelijk snelle ontwikkeling van deze industrie valt te wijzen op de labiliteit van de uitvoer, de beperkte binnenlandse afzet en de ongunstige positie op de aankoopmarkt voor verse vis in vergelijking met de buitenlandse concurrenten, welke aspecten zeer de belangstelling verdienen.

Eerst na de jongste wereldoorlog is de visconservenindustrie in Nederland tot ontwikkeling gekomen; aanvankelijk kon sterk geprofiteerd worden van de destijds bestaande wereldschaarste aan voedingsmiddelen. Het voornaamste product is haring in blik, terwijl de productie en afzet van mosselconserven steeds belangrijker wordt. De verwerking van paling en zalm is sterk verminderd en beliep in 1951 nog amper 6 pCt van de in 1947 verwerkte hoeveelheid.

De labiliteit van de uitvoer.

Door het verbod tot verwerking van blik als verpakkingsmateriaal voor de afzet op de binnenlandse markt was men gedwongen zich geheel op de uitvoer toe te leggen. Voor de binnenlandse markt kwamen — behalve visconserven in glas, zoals paling in gelei — slechts die partijen beschikbaar, die voor het buitenland ongeschikt bleken of niet konden worden afgenomen. Sedert November 1952 zijn de beperkingen t.a.v. de verwerking van blik opgeheven en kan weer de aandacht besteed worden aan de binnenlandse afzet, hetgeen — zoals wij nog zullen zien — zeer gewenst is.

De uitvoer werd energiek ter hand genomen en toont, behoudens een teruggang in 1948 en 1950, een voortdurende stijging. Vooral in 1952 werden buitengewoon goede resultaten bereikt, welke in belangrijke mate mede te danken zijn aan de ruime aanvoer van verse haring in dat jaar; bovendien wordt de gevraagde hoeveelheid op de wereldmarkt op grond van de voortdurende internationale politieke spanning nog steeds iets groter geschat dan „normaal” geacht zou kunnen worden.

Onderstaande tabel geeft duidelijk de ontwikkeling van de uitvoer weer.

Uitvoer van visconserven ¹⁾

Jaar	hoeveelheid (× 1.000 kg)	waarde (× f 1.000)
1938.....	500	200
1946.....	1.400	1.900
1947.....	6.500	9.300
1948.....	5.300	8.900
1949.....	6.800	13.000
1950.....	5.700	8.700
1951.....	8.100	12.000
1952.....	12.700	18.400

¹⁾ Bron: Maandstatistiek van de in-, uit- en doorvoer.

Het grootste gedeelte van de afzet ging in het afgelopen jaar naar Europese en Afrikaanse landen, met name o.a. naar: Belgisch Congo, Goudkust, Egypte, Oost-Duitsland, Italië, België-Luxemburg. Was de Aziatische markt (voornamelijk Singapore en Indonesië) tot 1951 nog het voornaamste afzetgebied, thans neemt Afrika de belangrijkste plaats in. Vooral in Belgisch Congo vond men goede afzetmogelijkheden. De compensatie van het verlies van een groot gedeelte van de Aziatische markten door een toenemende afzet in Afrikaanse landen is echter grotendeels het gevolg van incidentele omstandigheden, voornamelijk de slechte visvangsten aan de Zuidamerikaanse en Westafrikaanse kusten. De verplichte organoleptische keuring van elke voor export bestemde partij, leidde tot verhoging van de kwaliteit. Mede op grond

hiervan wordt dan ook verwacht, dat, indien de prijzen gunstig blijven met het oog op de concurrentie, de Afrikaanse exportmarkten zullen kunnen worden behouden, vooral in Belgisch Congo.

De Japanse concurrentie heeft de Nederlandse industrie bijna geheel van de Aziatische markt verdrongen. Het Japanse product is van goede kwaliteit en goedkoper. In Europa treedt West-Duitsland weer sterk op de voorgrond, waardoor voor Nederland de afzet naar Zwitserland verviel. Overigens bieden de Westeuropese markten voor onze visconservenindustrie zeker geen veelbelovend afzetgebied. Invoerbelemmeringen en directe of indirecte bescherming van de eigen industrie in vele landen, alsmede de relatief hoge prijs van het Nederlandse product, beperken de mogelijkheden ten zeerste.

Uit de vele wijzigingen, die de richting van de uitvoer van deze industrie in de na-oorlogse jaren heeft gekend, blijkt o.a., dat vrijwel in geen enkel land reeds een vaste afzetmarkt van behoorlijke omvang werd verworven. Bovendien werd in de na-oorlogse jaren steeds een vraag ontmoet, die enigszins abnormaal was en mede bepaald werd door politieke gebeurtenissen. De schoksgewijze ontwikkeling van de uitvoer, zoals blijkt uit de voorgaande tabel, is hier onmiskenbaar een gevolg van. Dat de visconservenindustrie er echter ondanks de geschetste omstandigheden en de inmiddels weer sterk toegenomen concurrentie in slaagde tijdig nieuwe afzetmarkten te vinden, getuigt van een bewonderenswaardig aanpassingsvermogen en grote activiteit in deze tak van nijverheid.

De voorgaande beschouwing illustreert, dat het zeer moeilijk is de vooruitzichten voor de visconservenindustrie te beoordelen, daar deze tamelijk onzeker zijn. Gezien de aard van de tot heden toe belangrijkste afzetlanden menen wij, dat het tot ontwikkeling komen van onontwikkelde en half-ontwikkelde gebieden voor deze industrie op ruimere termijn gezien gunstige kansen zal inhouden, welke zij zeer zeker zal aangrijpen. Behalve aan kwaliteitsproductie dient dan echter aan de prijs zeer grote aandacht te worden besteed, temeer daar men tot nog toe de steun mist van een omvangrijke afzet op de binnenlandse markt.

De beperkte binnenlandse afzet.

Vooral met het oog op de grote onzekerheid t.a.v. de meeste exportmarkten, dient uitdrukkelijk gewezen te worden op de wenselijkheid van een behoorlijke binnenlandse afzet. De afhankelijkheid van de grote willekeur, die de invoermogelijkheden in de meeste landen beheerst, gepaard aan de sterke geneigdheid tot bescherming van de eigen visserijbelangen in vele landen, doet de genoemde wenselijkheid wel zeer sterk naar voren komen. In 1951 werd slechts voor ruim f 4 miljoen in eigen land afgezet: Wij menen te moeten betwijfelen of hier te lande een aanzienlijke verruiming van de afzet mogelijk is. Vis in blik kan gevoegelijk opgevat worden als een luxe product, waarnaar de consument merendeels slechts bij gelegenheden vraagt. Bovendien is deze vraag hoofdzakelijk gericht op zalm en sardines. De zeer hoge prijs van zalm in blik brengt uiteraard met zich, dat de gevraagde hoeveelheden zeer beperkt zijn; sardines kunnen voor Nederland voordeliger ingeblikt geïmporteerd worden uit Portugal, Frans Marokko en Frankrijk. De prijzen van visconserven zijn hier te lande in het algemeen te hoog in vergelijking met verse en andere verduurzaamde vis,

waarvan het aanbod ruim is. Een belangrijke verschuiving in de consumptie in het voordeel van de visconserven kan bij de tegenwoordige levensstandaard van ons volk niet worden verwacht.

De positie op de aankoopmarkt.

Het andere belangrijke punt is de aankoopprijs van de te verwerken vis. Op dit punt verkeert deze bedrijfstak — in vergelijking met menige buitenlandse — in een moeilijke positie. Wij vermeldden reeds de gevolgen van de herleving van de Japanse en Duitse concurrentie voor deze nijverheid. De verschuivingen in de afzetgebieden, die de afgelopen jaren plaatsvonden, bleken slechts mogelijk door op de nieuwe markten tegen lagere prijzen te offeren. Van 1949 op 1950 daalde de gemiddelde prijs met ruim 20 pCt¹⁾. Met het oog op de nog wankelende basis van vele exportmarkten en de achterstand in ervaring en goodwill t.o.v. de buitenlandse concurrentie, moet de grootste kracht gezocht worden in kwaliteitsproducten tegen een lage prijs, temeer, omdat het voornaamste uitvoerartikel: haring in blik, niet alleen de mededinging ondervindt van hetzelfde product van de buitenlandse industrie, maar vooral ook van andere soorten ingeblikte vis. Tussen het Nederlandse product en de concurrerende producten moet een gunstige prijsrelatie bestaan, om althans een blijvende vraag te houden.

Een middel ter verlaging van de kostprijs is gezocht in de parallelisatie van een visconservenindustrie met de groenten-, fruit- en vleesconservenindustrie. Het verwerken van vis vereist echter door de bijzondere aard van dit product (zeer snel aan bederf onderhevig, reuk) een aparte technische productie-eenheid, welke het gunstigst gelegen is bij een aanvoerhaven van verse vis. Een dergelijke vestigingsplaats convenieert meestal niet met die van de bestaande groenten-, fruit- en vleesconservenbedrijven. Het overbruggen van de seizoenslapt in deze bedrijven door parallelisatie met het visconservenbedrijf biedt ook geen grote voordelen; immers, de aanvoer van haring is meer ongeregeld dan seizoensmatig. Hoewel op het gebied van de aankoop van hulpstoffen (blikken) en de verkoop van de gereede producten, de parallelisatie voordelen met zich brengt, zijn deze blijkbaar toch niet zo groot, dat een dergelijke parallelisatie aantrekkelijk is. Op een enkele uitzondering na is zij dan ook niet toegepast.

Behalve in een verdere mechanisatie van het productieproces, dient een verlaging van de kostprijs toch vooral in een zo laag mogelijke aankoopprijs van vis te worden gezocht. Zoals de situatie nu is, koopt de industrie op de afslag in concurrentie met de handel in verse vis. De prijsfluctuaties op deze inkoopmarkt ten gevolge van de onregelmatigheden in de vraag naar en de aanvoer van vis en vooral haring zijn voor de industrie ongunstig. Hierdoor is zij gedwongen zo veel mogelijk in te kopen bij ruime aanvoer, terwijl zij zich dan tevens zoveel mogelijk indekt voor de behoefte tijdens perioden van minder aanvoer door invriezen. Wanneer men bedenkt, dat de visconservenfabrieken bijna 25 pCt van de totale aanvoer van verse haring afnemen, is het duidelijk, dat deze industrie een zeer groot belang heeft bij elke regeling, die de prijs van haring beïnvloedt. De tegenwoordige opvangregeling, die het aanbod van haring beheerst, is voor de visconservenindustrie niet onverdeeld gunstig. Het blijft nog een open vraag, of de hoogte van de minimumprijs uit het oogpunt van de internationale concurrentie voor de industrie acceptabel is en blijft, terwijl een meer regelmatige aanvoer van haring hierdoor nog geens-

zins gegarandeerd wordt. Deze regelmatige aanvoer moet zeer belangrijk geacht worden en zal corrigerend kunnen werken op de heftige prijsschommelingen, die bij onregelmatige aanvoer zo vaak voorkomen. Een minder fluctuerende prijs zal bevorderlijk zijn voor een gelijkmatiger bedrijfspgang, wat kostenbesparend werkt en meer kansen biedt voor een toenemende mechanisering van het productieproces. Bovendien zal dan het vóór-conserven door middel van diepvriezen — waarvan de kosten altijd nog ongeveer 10 pCt van de kostprijs van de vis bedragen — grotendeels achterwege kunnen blijven. Dat de door de Commissie ter Sanering van de Zeevisserij voorgestelde poolvorming van alle haringvangsten veel zou kunnen bijdragen tot een regelmatiger aanvoer, staat wel vast.

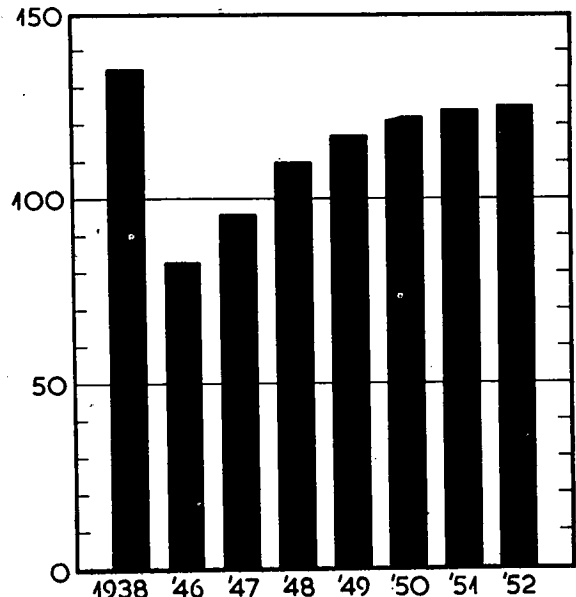
Niettemin menen wij, dat bovengenoemde maatregelen nog niet voldoende zullen kunnen bewerkstelligen, dat de visconservenindustrie op een kostprijniveau komt, dat in overeenstemming is met de eisen van de internationale concurrentie.

De industrie zal toch op de afslag in concurrentie met de handel in verse vis moeten kopen. Gedwongen als zij is om goede kwaliteit haring tegen zo laag mogelijke prijs in te kopen, verkeert zij op die markt (ondanks haar omvangrijk aandeel in die markt) in een restpositie, die weliswaar begrensd is door de minimumprijs krachtens de haringopvangregeling, maar welke haar echter niet de garantie geeft, dat zij de door haar vereiste kwaliteit tegen een aanvaardbare prijs kan inkopen. Een bevoordeelde positie, zoals de vismeelindustrie met betrekking tot de afnameprijs van voor menselijke consumptie ongeschikte partijen bezit, heeft de visconservenindustrie niet; zelfs niet ten opzichte van de wel voor menselijke consumptie geschikte overschotten als gevolg van de werking van de haringopvangregeling. Een gunstige regeling voor de visconservenindustrie zou zeker gevonden kunnen worden in het kader van de door de reeds eerder genoemde commissie voorgestane poolvorming, waardoor de visconservenindustrie een aparte marktpositie krijgt, los van de concurrentie van de handel in verse vis, bijvoorbeeld door middel van een afnamecontract tegen bepaalde, periodiek herzienbare prijzen, welke zoveel mogelijk in overeenstemming zijn met de aankooprijzen der buitenlandse concurrenten.

¹⁾s-Gravenhage.

A. P. BARTEN, econ. drs.

Productie van steenkolen in Limburgse mijnen
x100 000 ton

Bron: C.B.S.

¹⁾ Rapport van de Commissie ter Sanering van de Zeevisserij, blz. 77.

Gevolgen van de watersnood

De indirecte gevolgen van de watersnood van 1 Februari jl. voor het economisch leven van ons land beginnen zich geleidelijk scherper af te tekenen. In de eerste dagen van Februari sprak de direct door het water en de wind aangerichte schade het meest tot de verbeeldingskracht van ons volk, thans eist het probleem van de indirecte schade steeds meer de aandacht op.

In dit artikel zal getracht worden, aan de hand van cijfers een beeld te schetsen van het indirect effect, dat de watersnood op de normale gang van het economisch proces heeft gehad. Men moet echter niet uit het oog verliezen, dat dit effect niet zonder meer is af te lezen uit vergelijking met de resultaten van overeenkomstige maanden uit voorafgaande jaren, doch dat ook rekening moet worden gehouden met veranderingen in het prijsniveau of in de toegenomen neiging tot sparen. Bij de beoordeling der hier vermelde cijfers dient men dan ook de nodige reserve in acht te nemen.

Zoals bekend, deed het Nationaal Rampenfonds spoedig na het wereldkundig worden van de ramp een beroep op de milddadigheid van het Nederlandse volk, en aan het verzoek om financiële hulp voor de getroffen werd een zodanig gehoor gegeven, dat het Fonds binnen enkele dagen de beschikking had over tientallen miljoenen guldens. Mogelijk hebben deze schenkingen op de uitgaven voor gebruiks- en verbruiksgoederen invloed gehad: in vergelijking met Februari van het vorig jaar werd in talrijke branches van de detailhandel een aanzienlijk lagere omzet genoteerd. Het zijn de detailhandel in duurzame consumptiegoederen en in min of meer luxe artikelen, die hier de klappen moesten opvangen. De omzetten in eerste levensbehoeften bleven op het normale peil. Een en ander komt treffend tot uiting in de door het E.I.M. opgestelde indexcijfers betreffende het omzetverloop in het midden- en kleinbedrijf over Februari jl. In vergelijking met Februari 1952 zagen de hierna genoemde branches hun omzet met meer dan 5 pCt gereduceerd:

Detailhandel in textiel	8 pCt
„ „ glas, aardewerk, porselein, huish. artikelen ..	12 pCt
Detailhandel in meubelen	15 pCt
Kantoorboekhandel	11 pCt
Boekhandel	12 pCt
Detailhandel in alcoholhoudende en alcoholvrije dranken ..	13 pCt
Banketbakkers	7 pCt
Chocolateriebedrijf	13 pCt
Detailhandel in tabaksfabrikaten	9 pCt
„ „ parfumerieën, cosmetische en toiletartikelen ..	14 pCt
Detailhandel in bloemen en planten	10 pCt
Kappersbedrijf	9 pCt
Herensalon	7 pCt
Damessalon	10 pCt
Parfumerieën	8 pCt

Opmerkelijk is de stijging van de omzet in de detailhandel in schoeisel met 3 pCt t.o.v. Februari 1952; de oorzaak hiervan wordt wel gezocht in de grote behoefte aan rubberlaarzen ten gevolge van de watersnood. De omzetvermeerdering in het rijwielbedrijf van 16 pCt in vergelijking met Februari 1952 lijkt moeilijker te verklaren; het is wel aan te nemen, dat tijdens de watersnood grote aantallen rijwielen verloren zijn gegaan, doch de conclusie, dat deze omzetstijging t.o.v. het vorige jaar veroorzaakt werd door vervangingsaankopen, lijkt enigszins voorbarig. Men zou de oorzaak eerder kunnen zoeken in de vergroting van de verkopen in het algemeen, wellicht ook in verruiming van de verkopen op afbetaling. Op de keper beschouwd is de rijwielbranche immers evenmin aan omzetverlies ontkomen: het indexcijfer voor Februari was slechts even hoog als dat voor Januari,

nl. 79. Gewoonlijk valt in het voorjaar echter een opleving in de rijwielhandel te constateren; dit is ook af te lezen uit de cijfers, voor Januari en Februari 1952, die resp. 62 en 68 bedroegen, waaruit volgt, dat de omzet in Februari van het vorig jaar 10 pCt hoger was dan in de daaraan voorafgaande Januari-maand, terwijl dit jaar van een omzetverhoging geen sprake was.

Ook in de omzetcijfers der grootwinkelbedrijven valt, wat de meer duurzame consumptiegoederen betreft, in Februari van dit jaar een teruggang te constateren, die groter is dan in Februari 1952. Het is algemeen bekend, dat de verkoopcijfers van de maand Februari vaak aanzienlijk beneden die van Januari kunnen liggen, hetgeen veelal een reactie is op de uitverkopen in laatstgenoemde maand. Volgens mededeling van het C.B.S. werden hier de volgende waarden bereikt, waaruit blijkt dat de terugslag bij het grootwinkelbedrijf niet zo groot is als bij de klein- en middenbedrijven:

	Januari 1952	Januari 1953	Februari 1952	Februari 1953
Textiel: Warenhuizen ..	122	124	61	55
Overige gr. w. bedrijven	122	125	65	69
Schoeisel	129	127	92	93
Huish. art.: Warenhuizen ..	127	140	99	—
Overige gr.w. bedrijven ..	100	108	77	66
Kruideniers	171	189	164	173
Banketbakkers	96	105	110	100
Bakkersbedrijf	122	138	127	129
Tabaksfabrikaten	105	113	107	97
Meubelen (Warenh.)	132	125	77	70
Alcoholhoudende en alcoholvrije dranken	76	85	84	78
Parfumerieën (Warenh.) ..	101	116	99	99

Dat de terugslag bij de grootwinkelbedrijven niet over alle linies even groot is als bij de middenstand is misschien hieruit te verklaren, dat in het eigenlijke rampgebied weinig grootwinkelbedrijven voorkomen.

Ofschoon verwacht kan worden, dat de hierboven gesignaleerde omzetvermindering in de detailhandel slechts van tijdelijke aard zal zijn, moet men niet over het hoofd zien, dat ook de vorm, waarin de hulpverlening aan de slachtoffers van de watersnood is georganiseerd, nog lange tijd een nadelig effect op de detailhandelsomzetten in het rampgebied zelf kan doen voelen. Aan de gedupeerden immers zal door het Nederlandse Rode Kruis o.a. een textielpakket worden uitgereikt, en wanneer men aanneemt, dat 60.000 personen hiervoor in aanmerking komen, zouden volgens berekening in het Algemeen Handelsblad van 17. Maart jl. de volgende aantallen textielgoederen nodig zijn:

Lakens	116.000
Slopen	106.000
Wollen dekens	58.000
Servetten	72.000
Handdoeken	216.000

Deze goederen worden niet geleverd door de binnelandse detailhandel, doch zijn afkomstig uit buitenlandse Rode Kruis-zendingen. Bij de distributie van deze geschenkpakketten zal de detailhandel in textiel niet worden ingeschakeld, daar dit in strijd schijnt met de internationale Rode Kruis-conventies. Aangezien het hier duurzame consumptiegoederen betreft, kunnen de winkeliers in de getroffen gebieden nog lange tijd de gevolgen ondervinden van deze verstreking van nieuwe uitzetten aan getroffen.

Naast de detailhandel ondervonden ook de hotel-, café- en restaurantbedrijven, de schouwburgen en bioscopen de terugslag. Wat de horeca-bedrijven betreft werd deze het sterkst gevoeld in het Zuiden des lands, waar het afgelasten van de carnavalsfestiviteiten oorzaak werd van een over het algemeen zeer slechte Februari-maand. Ook de zelfstandig werkende artisten, kellners e.d. zagen hierdoor hun inkomsten belangrijk teruglopen, doch van deze laatste categorie zijn geen cijfers bekend. Wat de hotel-, restaurant- en cafébedrijven aangaat, krijgt men het volgende beeld, betrekking hebbend op een aantal representatieve ondernemingen:

Indexcijfers omzetten horeca-bedrijven

(Januari 1952 = 100)

Afdeling Café-Restaurant	Januari 1953	Februari 1952	Februari 1953
Amsterdam	98	98	65
's-Gravenhage	102	106	84
Utrecht	100	103	113
's-Hertogenbosch	151	225	141
Breda	118	180	97
Bergen op Zoom	122	212	54
Gennep	144	300	76
Weert	111	185	104
Venlo	131	222	122
Sittard	155	220	111
Maastricht	84	278	105

Afdeling Hotel	Januari 1953	Februari 1952	Februari 1953
Amsterdam	102	96	69
's-Gravenhage	82	105	100
Utrecht	113	106	127
's-Hertogenbosch	117	149	123

Bij deze cijfers valt op te merken, dat de omzetten van de afdeling hotel in Den Haag in Februari 1953 gunstiger liggen dan verwacht zou kunnen worden. Dit houdt verband met het verblijf van Amerikaanse journalisten en officieren, die ons land bezochten in verband met de nationale ramp. Ook in Utrecht werden in deze maand over de gehele linie hogere cijfers genoteerd, een gevolg van de omstandigheid, dat wegens stremming van de verbinding via Moerdijk het verkeer over Den Bosch en Utrecht werd omgeleid. Deze factor moet nadelige invloed hebben uitgeoefend op de resultaten voor Den Haag, doch zoals reeds gezegd, werd dit gecompenseerd door het verblijf van buitenlandse gasten.

Vooraf ten aanzien van de café-restaurants worden de nadelige gevolgen van het afgelasten van het carnaval duidelijk gedemonstreerd. Bijgaande staat toont de resultaten van een aantal representatieve bedrijven, waarbij vooral voor het Zuiden des lands de cijfers voor zich zelf spreken. Vergeleken met de overeenkomstige maand van het vorig jaar (ook in 1952 werd het carnaval in Februari gevierd) bedroegen de omzetten dikwijls slechts 50 pCt van die in 1952. Dat het wegvallen van deze belangrijke seizoeninkomsten vooral voor de liquiditeit der bedrijven nadelige gevolgen zal hebben, spreekt vanzelf. In veel gevallen is bij dit soort bedrijven een gunstig jaarresultaat bovendien in aanzienlijke mate afhankelijk van de provenuen die het carnaval heeft opgeleverd. Van overheidswegen werd dan ook reeds toestemming verleend aan de Nederlandse Middenstandsbank en de Borgstellingsfondsen om via de Bijzondere Credietregeling credietfaciliteiten te verlenen aan die bedrijven, die wegens het wegvallen van de carnavalsinkomsten in liquiditeitsmoeilijkheden zijn geraakt. Deze credietverlening moet uitsluitend gezien worden als een overbrugging voor die bedrijven, die bijv. wegens ingekochte

voorraden en stagnatie in de afzet liquiditeitsmoeilijkheden ondervinden.

Niet alleen de horeca-bedrijven hebben inmiddels de kwade gevolgen van het afgelasten der carnavalsviering ondervonden. Ook sommige dienstverleningsbedrijven, met name de vervoersondernemingen moeten een duidelijke terugslag hebben gevoeld. Gedurende de feestviering worden de carnavalscentra bezocht door bewoners uit de verre omtrek, zodat behalve de gewone bus- en treindiensten talrijke extra verbindingen moeten worden ingestemd om alle gegadigden tijdig op de plaats van bestemming af te leveren. Cijfers hieromtrent waren echter bij het verschijnen van dit artikel nog in onvoldoende mate beschikbaar.

In de resultatencijfers der schouwburgen kan men eveneens het watersnood-effect ontdekken. Onderstaande gegevens hebben betrekking op een der belangrijkste schouwburgen in het Westen des lands.

	Januari 1952	Januari 1953	Februari 1952	Februari 1953
(Januari 1952 = 100)				
Bespreekgeld	100	91	86	46
Vermakelijkheidsbel.	100	92	80	55
Netto recette	100	92	79	55
Aantal bezoekers	25.563	25.372	21.580	16.003
Verk. programma's	11.353	10.731	9.499	5.870
Aantal voorstellingen	36	40	35	31

In de week na de ramp is ook het bioscoopbezoek aanzienlijk minder geweest dan in de overeenkomstige week van 1952. Volgens mededeling van de Nederlandse Bioscoopbond lagen de ontvangsten van bioscopen in de eerste week van Februari jl. 20,7 pCt beneden het peil van de eerste week van Februari 1952. De resultaten van Januari 1953 weken slechts 1 pCt af van die van Januari 1952. Ofschoon de cijfers voor de gehele maand Februari 1953 nog niet bekend zijn, is men er toch reeds zeker van, dat de nationale ramp het bezoek aan bioscopen aanzienlijk heeft doen teruglopen. Bij de schouwburgen was de teruggang echter nog groter; zoals uit bovenstaande cijfers blijkt, bedroeg deze ongeveer 35 pCt.

Ook de fabrikanten van gouden en zilveren werken zagen hun omzetcijfer in Februari van dit jaar aanzienlijk gereduceerd. Volgens mededelingen uit vakkringen is de omzet in deze maand ongeveer 45 pCt lager dan in Februari van het vorig jaar, een tendentie, die zich ook in Maart nog doorzette.

Uit het bovenstaande blijkt dus wel, dat het Nederlandse volk zich in de maand na de watersnood een vrij aanzienlijke consumptiebeperking heeft opgelegd. De bedragen, die aldus werden bespaard, zijn wellicht bij het Nationaal Rampenfonds terecht gekomen. Bij bestudering der spaarbankcijfers krijgt men immers niet de indruk, dat opvraging van spaargelden op grote schaal heeft plaats gehad, teneinde de schenkingen aan het Rampenfonds te financieren. Voor de bijzondere spaarbanken is het beeld als volgt (bron: C.B.S.):

	Januari 1952	Januari 1953	Februari 1952	Februari 1953
(in mln gulden)				
Inleg	54,34	68,22	45,32	46,68 ¹⁾
Terugbetaling	43,71	45,54	34,82	32,37 ¹⁾
Spaarsaldo	10,63	22,68	10,50	14,31 ¹⁾

¹⁾ Voorlopige cijfers.

Rijkspostspaarbank

	Januari 1952	Februari 1953	Februari 1952
(in mln gulden)			
Inleg	32,25	38,38	32,33
Terugbetaling	28,66	29,83	25,53
Spaarsaldo	3,59	8,55	7,80

Bij het schrijven van dit artikel waren de definitieve cijfers over Februari 1953 nog niet bekend; de verwachting bestond echter, dat zij geen ingrijpende wijzigingen te zien zullen geven.

De watersnood heeft aldus een belangrijk deel der traditionele bestedingsvormen tijdelijk doen vervallen. Dit betekende niet alleen voor de betrokken branches een onmiddellijk voelbare inkomstenderving, doch had tevens tot gevolg, dat deze categorie minder aanschaf-

fingen zal verrichten dan bij een normale gang van zaken het geval geweest zou zijn. De voorafgaande schakels van de bedrijfskolom zullen dus evenzeer hun omzettingen verminderen, zodat men van een omgekeerd multiplier-effect zou kunnen spreken. Het is niet uitgesloten, dat dit effect gedeeltelijk teniet zal worden gedaan door de wijze waarop de getroffen personen hun uitkering van het Rampenfonds zullen besteden, doch voor het ogenblik valt hierover nog weinig te zeggen.

's-Gravenhage.

Dr W. L. GROENEVELD MEIJER.

Een nieuwe koers in de Verenigde Staten

De wisseling van het bewind in de Verenigde Staten plaatst opnieuw de handelspolitiek van dit land in het middelpunt van de internationale belangstelling. De houding van de Verenigde Staten t.a.v. de problemen van de internationale handel is immers materieel en psychologisch van veel ruimere strekking dan die van elk ander land ook. De invoerpolitiek speelt hierbij een zeer voorname rol en nu de standpunten worden ingenomen voor de strijd welke over korte tijd in het Congres zal worden gevoerd lijkt het nuttig een blik te werpen op de hoofdlijnen van dit deel van de Amerikaanse politiek.

Traditioneel protectionisme.

Van oorsprong is de Amerikaanse handelspolitiek protectionistisch. Reeds in 1789 kwam een tariefwet tot stand welke in de preambule o.a. als doelstelling vermeldt, de aanmoediging en bescherming van de Amerikaanse producenten. De tegenstelling welke nadien optrad en waarbij men aan de Republikeinen een protectionistische politiek toeschrijft, en aan de Democraten een tariefpolitiek in hoofdzaak gericht op de fiscale opbrengsten, is er meer een van accent en graad, dan van beginsel.

Deze tegenstelling kwam telkenmale bij de overgang van het bewind tot uiting, dank zij de wel merkwaardige gewoonte bij iedere wisseling van de regeringspartij een nieuwe tariefwet door te voeren. Was deze herhaalde wisseling enerzijds een uitvloeisel van de reeds genoemde tegenstelling, anderzijds dient gewezen te worden op de nauwe binding tussen kiezers en verkozenen, welke deze laatste noopt de belangen van de vertegenwoordigde kiezers te verdedigen op een wijze die, bijv. in ons land, nauwelijks denkbaar is.

Nimmer echter had het aan het bewind komen van de Democraten een uitgesproken vrijhandelskoers tot gevolg; steeds was sprake van een min of meer vèrgaande verzachting van het regiem. Dat bij deze wisselingen de ogenblikkelijke omstandigheden een zeer belangrijke invloed uitoefenden behoeft nauwelijks betoog.

De Reciprocal Trade Agreements Act.

Eerst onder het bewind van President F. D. Roosevelt werd met deze ingewortelde gewoonte gebroken. De Democraten aanvaardden de *Hawley-Smoot-Tariff Act* van 1930 als basis hunner tariefpolitiek, een wet dus ontstaan onder de Republikeinse Regering van Hoover¹⁾.

Dit tarief vormt in wezen een aanpassing van het evenzeer protectionistische *Fordney-McCumber Tariff* van 1922, aan de gewijzigde omstandigheden van 1930,

waarbij de situatie in de landbouw van overwegend belang was. Tekenend voor de gedachten welke aan dit tarief ten grondslag liggen is wel het artikel waarin de President gemachtigd wordt het invoerrecht met maximaal 50 pCt te wijzigen, indien „duties... do not equalize the differences in the costs of production of the domestic article and the like or similar foreign article when produced in the principal competing country”²⁾.

Het effect van het tarief van 1930 zowel in binnen- als buitenland was verbijsterend. De wereld verkeerde in een stadium waarin een geringe verschuiving naar één kant de balans volkomen in die richting zou doen doorslaan. „This law decided what direction tariffs would take”³⁾. Vele landen dienden via hun vertegenwoordigingen in Washington scherpe klachten in. Retorsiemaatregelen werden alomvattend, de handelspolitiek werd verscherpt, terwijl een ernstig wantrouwen ontstond t.a.v. de bedoelingen der Verenigde Staten. De gedachte te komen tot een „tariff truce” werd volkomen terzijde geschoven.

Het tariefprobleem vormde, zoals ook in het verleden steeds het geval was, een der voorname strijdpunten in de conventies van 1932. De crisisjaren deden eens te meer beseffen dat een land, evenmin als een koopman, op hetzelfde niveau kan verder leven, als hij klanten verliest. De Republikeinen bleven vasthouden aan een sterke bescherming, de Democraten propageerden een „competitive tariff for revenue”, waarbij zij aandrongen op reciproce tariefaccorden en internationaal overleg tot herstel van de wereldhandel.

De wens om te komen tot een meer handzame tariefwetgeving leidde de Democratische Regering, na de behaalde verkiezingszege, tot het indienen van de *Reciprocal Trade Agreements Act*, welke tot op heden de Amerikaanse handelspolitiek beheerst.

De nieuwe wet, welke in 1934 van kracht werd, hield geen nieuw tarief in, doch gaf slechts een aanvulling op de *Smoot-Hawley-Tariff Act* (section 350). De President werd gemachtigd tot het openen van tariefonderhandelingen „for the purpose of expanding foreign markets for the products of the United States”, waarbij tariefverlagingen van maximaal 50 pCt konden worden plaatsgevoerd, met dien verstande dat zij overplaatsing van goederen op of van de vrije lijst zou mogen plaatsvinden. Gebroken werd met een vrijwel ononderbroken traditie, waarbij het Congres steeds het laatste woord in tariefzaken had.

De nieuwe wet had een geldigheidsduur van drie jaar.

¹⁾ De zgn. „flexible tariff provision”, section 336 van de wet.

²⁾ Isaacs „International trade”, blz. 770. Vgl. mede League of Nations: „Commercial policy in the post-war world”, 1945, en „Commercial policy in the inter-war period”, 1942.

³⁾ „An Act to provide revenue, to regulate commerce with foreign countries, to encourage the industries of the United States, to protect American labor, and for other purposes”.

De oude bepalingen van de wet van 1930 (en dus ook van 1922) bleven, voor zover niet in strijd met de nieuwe wet, onverminderd van kracht. Zo-bijv. bleef de zgn. „flexible provision” bestaan. De onvoorwaardelijke meestbegünstiging werd geconsolideerd (in 1922 ingevoerd).

De Reciprocal Trade Agreements Act — waaraan in het bijzonder de naam van Cordell Hull is verbonden — werd telkenmalé verlengd. De oppositie bleef zich echter roeren. De belangrijke American Tariff League toonde zich een der meest fervente tegenstanders. De League betoogde dat het tarief een volledige compensatie zou moeten geven voor de verschillen in productiekosten aan beide zijden der grenzen en „should not be controlled by international political considerations”. De tarieven zouden dus geen punt van onderhandeling mogen uitmaken.

Op 1 Januari 1945 hadden de Verenigde Staten, in het kader van de Reciprocal Trade Agreements Act, reducties verleend op 1.190 tariefposities, waarbij 42 pCt van de belaste posten met 50 pCt werd verlaagd. Slechts 38 pCt stond nog op het niveau van 1930⁴⁾.

Bij de expiratie van de wet in 1945 stuitte de verlenging opnieuw op ernstige oppositie. Het argument dat de toestand te verward was voor het aangaan van langdurige verplichtingen overheerste. Bezwaren rezen tegen het voorstel de onderhandelingsmarge met 50 pCt te verhogen. Desondanks wist de Democratische Regering haar voorstellen tot verlenging te doen accepteren, doch zij had daartoe de verplichting te aanvaarden in alle accoorden de zgn. „escape clause” op te nemen.

Deze clause, welk voor het eerst in het accoord met Mexico van 1942 werd opgenomen, bevat de bepaling dat, indien door onvoorziene ontwikkelingen de invoer ten gevolge van een gegeven concessie zodanig toeneemt dat schade wordt, of dreigt te worden toegebracht aan de binnenlandse producenten, de betreffende concessie kan worden ingetrokken.

Er werd dus een mogelijkheid geschapen om eventuele miscalculaties naderhand te corrigeren. Hiermede werd tevens nieuwe onzekerheid geschapen, want hoewel de clause — welke bijv. ook in het General Agreement for Tariffs and Trade werd opgenomen — scherp omliggende voorwaarden aangeeft, blijkt dat in de praktijk de interpretatie veel moeilijkheden oplevert en ruimte laat voor het onderbrengen van zuiver protectionistische acties.

De toenemende sterkte van de Republikeinse partij ging gepaard met een toenemende tegenstand tegen de Reciprocal Trade Agreements Act. Bij de debatten in 1948 wist de Democratische Regering de termijn slechts met een jaar te verlengen.

Het belangrijkste punt bij deze verlenging was de wijziging in de positie van de Tariff Commission welk orgaan nadrukkelijk werd verboden nog aan de besprekingen deel te nemen, dan wel aanbevelingen te doen. In plaats daarvan werd het accent gelegd op de controlerende functie. In de nieuwe zgn. „peril-points”-clause werd bepaald dat de tariefcommissie, afgezien van de in de wet gestelde grens van 50 pCt van het recht van 1 Januari 1945, minimum-punten kan aangeven, waar beneden tariefverlaging haars inziens niet mogelijk is zonder aanmerkelijke schade te veroorzaken aan binnenlandse industrieën. Zou toch een overschrijding der limites plaatsvinden, dan verplichtte dit de President een gedocumenteerde verklaring te verstrekken. Ternauwernood werd ontkomen

aan het door de Republikeinen voorgestelde vetorecht in gevallen van overschrijding.

Toen in 1949 de wet opnieuw op de helling kwam was in tegenstelling tot de verwachtingen de Republikeinse invloed iets afgezwakt. De Regering slaagde er in de „peril-points”-clause af te schaffen en de wet te verlengen tot Juni 1951. Wel zag zij zich genoopt zich te binden, de „escape clause” niet alleen in de nieuwe, doch tevens in de oude nog bestaande accoorden te doen opnemen.

In deze jaren vormde het productiekostenargument de ernstigste tegenwerping tegen de verlenging der wet. Tekenend bijv. is het standpunt van de belangrijke „Women's Patriotic Conference on National Defence”: „the reciprocal trade agreements program has removed protection from our high paid workers against unfair competition of the low-paid workers of other countries”⁵⁾. Kaufmann wijst er echter reeds op dat merkwaardigerwijs cijfers uitwijzen dat de meest beschermde industrieën niet die zijn welke de hoogste lonen betalen⁶⁾.

In 1951 vond wederom verlenging plaats, waarbij opnieuw de „escape clause” in het middelpunt van de debatten stond. De sterkte van de Republikeinse oppositie was aanzienlijk toegenomen en noopte de Regering tot beduidende concessies. Naast de „escape clause” verscheen de „peril-points”-clause opnieuw ten tonele. De bewapeningsinspanning versterkte de oppositie tegen de wet in belangrijke mate.

Een uitvloeisel van de politieke verhoudingen was ook de uitsluiting van Rusland en alle satellieten van de voordelen uit hoofde van deze wet. Deze laatste verlenging loopt af in Juni 1953.

* *

Invoerbelemmeringen.

In de na-oorlogse jaren was er inmiddels een niet onaanzienlijke activiteit op andere terreinen van de invoerpolitiek.

Medio 1950 werd ingediend de „Customs Simplification Bill”, met welke wet beoogd werd de vermindering van de vele administratieve moeilijkheden welke de Verenigde Staten de importeurs in de weg leggen, vermindering dus van het „administratieve protectionisme”⁷⁾. De waardebepaling volgens de geldende tariefwet is een wel zeer ingewikkelde. Als waarde kan worden aangenomen de buitenlandse waarde, de exportwaarde, de Amerikaanse waarde, de productiekosten en de Amerikaanse verkoopprijs, waarbij zij aangetekend dat hoe eenvoudig men deze waarden — gerangschikt in volgorde van afnemende preferentie — ook kan definiëren, de praktijk van de bepaling een zeer moeilijke en langdurige is. Vele importeurs wachten jaren lang op de uiteindelijke waardevaststelling en classificatie, zodat vaak nadat het product is verkocht blijkt dat een aanzienlijk verlies is geleden. Het wetsvoorstel werd echter voorlopig gedeponeerd.

Andere moeilijkheden voor de invoer ontstonden door het zgn. Andresen Amendement op de *Defence Production Act* van 1950 (section 104). Deze wet beoogt „to establish a system of priorities and allocations for materials and facilities”, welke dienen om „the production of goods and services necessary for the national security, and for other purposes” te bevorderen. Werd aanvankelijk beoogd bepaalde maatregelen te wettigen, welke gewenst

⁵⁾ Geciteerd door Kaufmann in „E.-S.B.” dd. 30 November 1949.

⁶⁾ „E.-S.B.” dd. 14 December 1949.

⁷⁾ Vgl. „The Economist” van 18 Augustus 1951, „American Import and Export Bulletin” van October 1951 en „Economische Voorlichting” dd. 21 September 1951.

⁴⁾ Vgl. Isaacs „International trade” (1948), blz. 275, alsmede Henikstein „Die amerikanische Handelspolitik nach dem zweiten Weltkrieg und die Wiederbelebung des Welthandels” (1950), blz. 130.

bleken i.v.m. de internationale constellatie, reeds spoedig kreeg de wet een sterk protectionistisch karakter. Het Andresen Amendement van 1951 verbood of beperkte de invoer van een reeks van artikelen, daarbij aangevende dat deze maatregelen noodzakelijk waren voor „the protection of the essential security interests and economy of the United States in the existing emergency in international relations”⁸⁾.

De invoer zou niet mogen worden toegelaten voor zover deze essentiële binnenlandse productie benadeelt, de marktverhoudingen verstoort, dan wel een last vormt voor het prijzenprogramma. De onbepaaldheid van de beoogde doeleinden is duidelijk en het behoeft nauwelijks betoog dat een dergelijke formulering alle ruimte laat voor protectie uit welken hoofde dan ook.

Het waren in het bijzonder de quota voor zuivelproducten welke internationale beroering verwekten. Van enig verband met de in de Defence Production Act gestelde doeleinden was nauwelijks meer sprake en fel waren dan ook de protesten welke van belanghebbende landen toestroomden⁹⁾.

Bij de verlenging van de wet werd het amendement gehandhaafd en hoewel in de volgende maanden enige verlichting van de restricties plaatsvond, kan niet van een principiële verbetering worden gesproken. In de vergadering van verdragsluitende partijen van de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel, kwam het in October van 1952 tot een te billijken, doch daarom niet minder betreuwenswaardige beslissing. Nederland vroeg en verkreeg de toestemming vergeldingsmaatregelen toe te passen tegenover de zuivelcontingentering, waartoe een tegenover Amerika gestelde concessie t.a.v. het tariefcontingent voor tarwebloem werd ingetrokken¹⁰⁾.

Een ernstige belemmering voor de handel vormt ook de uit de crisisjaren daterende *Buy American Act*¹¹⁾. Deze wet verplicht de Federale autoriteiten hun aankopen alléén in het binnenland te verrichten, op welke algemene regel slechts enkele uitzonderingen worden toegestaan. De scherpte van de protectie blijkt wel zeer duidelijk indien men ziet dat bijv. een uitzondering wordt toegestaan indien de binnenlandse prijzen „onredelijk” zijn, waarbij wordt aangegeven dat van „onredelijk” mag worden gesproken, indien de binnenlandse prijs hoger is dan de c.i.f.-prijs voor de import, verhoogd met 25 pCt en invoerrecht!

* *

De discussie geopend.

Nu na een 20-jarig Democratisch bewind de Republikenen het roer hebben overgenomen, ziet de wereld met belangstelling en niet zonder vrees de strijd tegemoet welke over de voortzetting van de bestaande en ten dele aflopende wetgeving zal worden gevoerd. Zal werkelijk een nieuwe koers worden ingeslagen? Temeer geldt zulks indien men overweegt hoe in de afgelopen jaren het vooral de Regering was — en dan wel met name de President en het State Department — welke paal en perk stelde aan de drang tot meer bescherming, een drang welke sedert einde 1950, toen voor het eerst de „escape clause” te hulp werd geroepen voor de bescherming van de hoedenindustrie, steeds sterker werd. De President wees vele aanvragen tot tariefsverhoging af en wist enige verlichting te brengen in de restricties van het Andresen Amendement.

De Regering Eisenhower heeft nog geen definitief standpunt ingenomen. De gevraagde verhoging van invoerrechten op briar-pijpen — welk geval als een test-case werd beschouwd — is voorlopig in beraad gehouden.

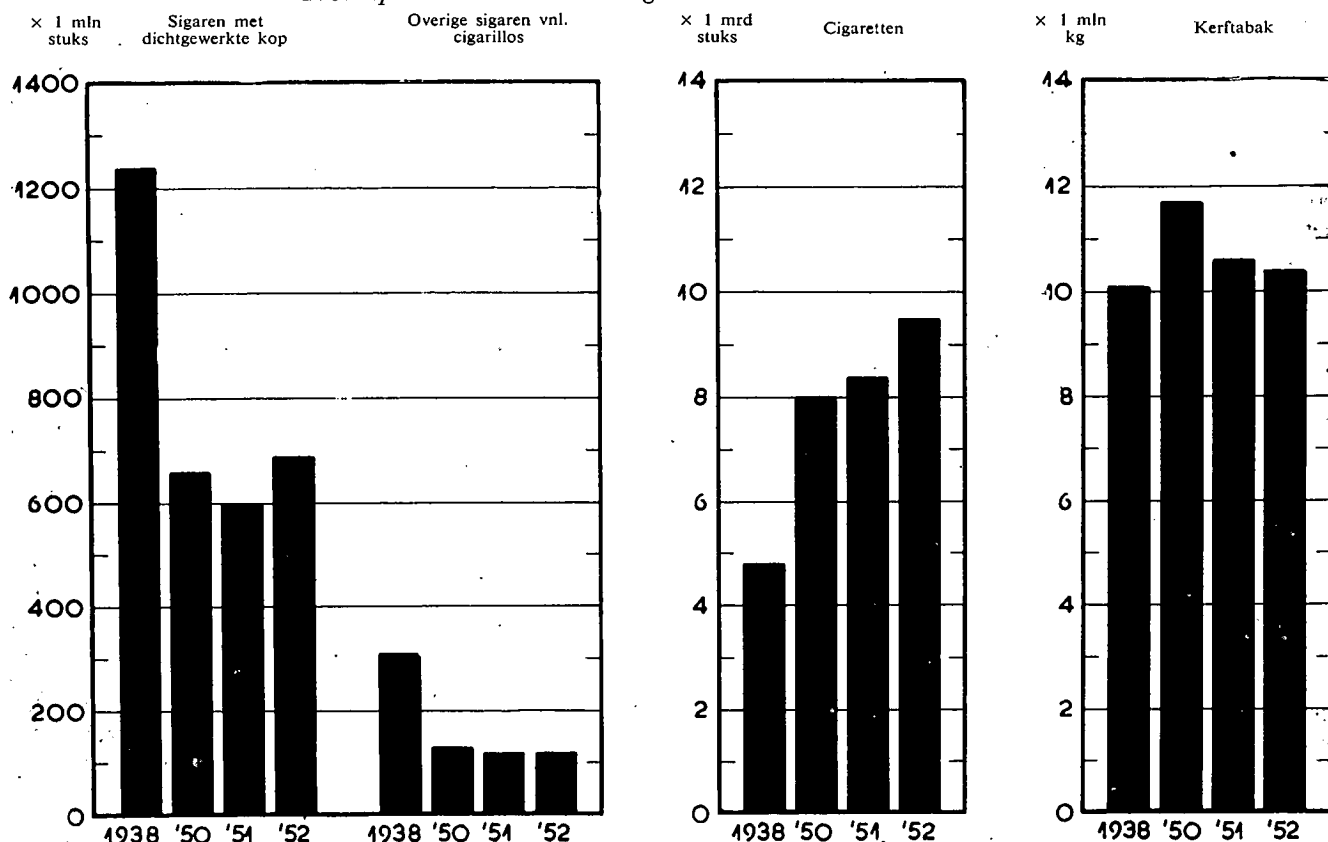
¹¹⁾ Vgl. „Foreign Commerce Weekly” dd. 22 December 1952.

⁸⁾ Vgl. „Dept. of State Bulletin” dd. 31 Maart 1952.

⁹⁾ Vgl. bijv. „Economische Voorlichting” dd. 22 Februari 1952.

¹⁰⁾ Zie Press release GATT/91 dd. 28 October 1952.

Tabaksproducten beschikbaar gekomen voor binnenlands verbruik

Ongetwijfeld zal de Reciprocal Trade Agreements Act opnieuw worden verlengd. Sedert 1948 richt de oppositie zich in hoofdzaak tegen de aanvullende bepalingen — als bijv. de „escape clause” — doch niet tegen de wet als zodanig. In de „State of the Union Message” van de President wordt de verlenging en uitbreiding van de Reciprocal Trade Agreements Act als programmapunt genoemd, naast de revisie van de administratieve douane-bepalingen.

Inmiddels echter hebben de debatten buiten het Congres een aanvang genomen. Het blijkt reeds thans ondoenlijk in kort bestek een enigszins volledig overzicht te geven van de uiteenlopende wensen en gedachten en wij willen ons dan ook beperken tot een korte aanduiding, welke in staat zal stellen een oordeel te vellen over de huidige verhoudingen.

Een vrij sterke beweging in de richting van een liberaler regiem is merkbaar. De leuze van Mr. Butler, „trade not aid”, is ook in de Verenigde Staten doorgedrongen en de wens om de hulp aan het buitenland zoveel mogelijk te beperken maakt dat velen zich tot deze leuze voelen aangetrokken. Het gevaar immers dreigt, dat de beperking van de hulpverlening opnieuw tot een verscherping van de dollarinvoerrestricties zal leiden, indien niet de Verenigde Staten de wereld in staat stellen voldoende dollars te verdienen voor de normale aankopen. Het bedrijfsleven dringt meer en meer aan op het openstellen der grenzen in ruil voor adequate concessies van het buitenland. Daarnaast treffen we aan de uitspraken van vele der vooraanstaande ambtenaren welke reeds gedurende langere tijd energieke voorstanders zijn van vrije handel.

De protectionistische tendenties treffen we vnl. aan in agrarische kringen en in enkele kleinere takken van bedrijf.

Nog daterend uit de periode van het Democratische bewind is het rapport van een commissie, onder voorzitterschap van Daniel Bell, ingesteld door President Truman, dat kortgeleden aan President Eisenhower werd voorgelegd. Deze *Public Advisory Board for Mutual Security* beklemtoont het belang van een liberaler invoerregiem voor de exporteurs en voor de economische en militaire sterkte van de vrije wereld. Zij wijst er daarbij op, dat de handelspolitiek minder gericht zal moeten worden op de belangen van enkele bepaalde groepen, en meer rekening zal moeten worden gehouden met het algemene belang. In dit verband beveelt de commissie o.a. aan een vereenvoudiging van de tariefwet, waarbij in het bijzonder aandacht zou moeten worden geschonken aan de classificatie, doorvoering van de Customs Simplification Bill, versterking van de Reciprocal Trade Agreements Act, te bereiken door de eliminatie van de uitzonderingsbepalingen en verlenging voor langere termijnen, afschaffing van de Buy American Act, verlaging van verschillende invoerrechten en afschaffing der quota. Voor de geest waarin deze aanbevelingen zijn gesteld is het van belang op te merken dat de commissie de voorkeur geeft aan bescherming van uit militaire overwegingen belangrijke industrieën door vaste koopcontracten en bijzondere belastingfaciliteiten, boven die door hoge invoerrechten en contingenten, terwijl voorts wordt aangedrongen op het vestigen van een Organisatie welke de doeleinden van de Algemene Overeenkomst inzake Tarieven en Handel zal nastreven.

Kan President Eisenhower het rapport van deze tweepartijen commissie nog naast zich neerleggen, met het oog op de Democratische afkomst, zulks geldt zeker niet

voor de rapporten en verklaringen welke van de zijde van het bedrijfsleven komen.

Opzienbarend was de verklaring van *Henri Ford jr* waarin deze zich uitspreekt voor een duidelijke stap in de richting van een vrij internationaal verkeer. Ford drong aan op het in de praktijk brengen van wat de Verenigde Staten nu reeds gedurende zoveel jaren predikèn. Naast een geleidelijke reductie van invoerrechten, acht hij de onmiddellijke afschaffing van alle quantitative beperkingen noodzakelijk.

De belangrijke *Detroit Board of Commerce* doet eenzelfde geluid horen. In een dezer dagen uitgegeven verklaring wordt aangedrongen op een meer liberaal invoerregiem en een algehele herziening van de tariefwet, welke in haar huidige vorm een zeer onzekere grondslag vormt voor de internationale handel. Nadrukkelijk wordt het protectionistische „cheap-labour”-argument verworpen en wordt betoogd dat niet alleen de lonen de duurte van de arbeid bepalen, doch evenzeer de productiviteit. Daarenboven leidt de huidige politiek tot een verlies van afzetmarkten en tot stijgende kosten.

Ook van vele andere zijden komen berichten dat langzamerhand het besef doordringt dat het protectionisme zichzelf heeft overleefd en dat de huidige politiek t.a.v. de invoer in principiële tegenstelling staat tot de crediteurstatus en tot de hulpprogramma's, welke door de Verenigde Staten worden uitgevoerd. We treffen dit besef bijv. aan in de rapporten over de hulpverlening aan Europa van *Sawyer*, de oud-Minister van Handel, van de *National Foreign Trade Council* en van de grote vakvereniging, de *Committee of Industrial Organisation*.

*Kan tot zover worden gesproken van uitgesproken vrijhandelstendenties, in het Congres verblijven nog steeds vele leden, welke zo niet principieel, dan toch in de praktijk voorstanders van bescherming zijn. Reeds eerder wezen wij op de directe band welke tussen kiezers en verkozenen bestaat, waaruit voortvloeit, dat vaak zeer beperkte particuliere belangen van onevenredige importantie worden. Het is daarom verheugend dat thans ook de grote industrie van Detroit zich in de strijd heeft geworpen. De wandelgangen van het Congres zullen niet alleen meer beheerst worden door de protectionisten, doch de fabrikanten van staal, automobielen, chemische producten enz. zullen hun krachtige geluid doen horen ten gunste van een vrijer regiem. Een uitzondering evenwel zal de landbouw blijven vormen, welke, zoals ook elders, omgeven is door een systeem van garanties, welk het moeilijk maakt hier meer ruimte te geven aan de buitenlandse concurrentie. Daarnaast zal de *American Tariff League* zich blijven verzetten tegen een vrijer regiem. Op de jaarvergadering welke eind 1952 werd gehouden bleek haar protectionistische instelling nog onverminderd. De *American Federation of Labour* toont zich wijfelend. In deze organisatie vindt men de meeste arbeiders uit de beschermde bedrijven, waaruit de afwijkende houding van de C.I.O. is te verklaren.

Samenvatting.

Ongetwijfeld kan gesteld worden, dat de vrijhandelskoers aan betekenis wint. Of deze beweging echter reeds dit jaar tot noemenswaardige resultaten zal leiden is zeer de vraag, temeer nu in dit traditioneel protectionistisch gezinde land, de meest voor dit protectionisme geporteerde partij aan het bewind is. De wens tot beperking van de hulp aan het buitenland en de internationale politieke constellatie doen echter de verwachting ontstaan dat op de duur de Regering genoopt zal zijn

de protectionistische koers te verlaten. Vooralsnog zou de Regering Eisenhower zich kunnen beperken tot een kortstondige verlenging van de bestaande wetten, ten einde zich voor te bereiden op een nieuwe koers, welke dan merkwaardigerwijs, onder een Republikeins bewind zou worden ingeslagen! In deze richting wijst ook de recente instelling van een commissie onder voorzitterschap van Lewis Douglas, welke een onderzoek zal instellen naar het buitenlands economisch beleid. Inmiddels lijkt het niet uitgesloten, dat op het terrein van de douane-technische bepalingen reeds eerder vereenvoudigingen zullen worden doorgevoerd in de geest van de Customs Simplification Bill, waarbij echter zeker niet, van een principiële koerswijziging kan worden gesproken, hoe nuttig een dergelijke vereenvoudiging ook mag zijn.

De vraag welke „The Economist” stelt, „how good a creditor?”, blijft daarmee voorlopig onbeantwoord ¹²⁾.

Aalst.

N. FRANKEN, ec. drs.

¹²⁾ „The Economist” dd. 14 Maart 1953.

BOEKBESPREKINGEN

Drs J. Diederich: Karakter en groei van Hilversum

Andermaal is er een publicatie verschenen over de ontwikkeling welke voor de toekomst kan worden verwacht van een Nederlandse gemeente. In vele opzichten echter wijkt de aard van de probleemstelling voor de gemeente Hilversum af van die van andere gemeenten. Het gemeentebestuur van Hilversum is namelijk van mening dat het zijn taak is, de groei van deze gemeente in de naaste toekomst aan enge grenzen te binden om daardoor het omringende natuurschoon te sparen. Dit betekent, dat zeer ingrijpend zal moeten worden opgetreden t.a.v. de vestiging en uitbreiding van de industriële bedrijven en ook vestiging om andere redenen in de gemeente zeer sterk zal moeten worden beperkt.

Uiteraard is het de vraag, of het gemeentebestuur deze zo edelmoedig op zich genomen beperking, welke voor een groot deel ten goede komt aan de recreatiemogelijkheden in de randstad Holland, zal kunnen doorvoeren. Vanzelfsprekend is het mogelijk om zonder meer uitbreiding te beletten. De vraag is echter niet, of het mogelijk

is maar of het wenselijk is. Het zou namelijk zeer wel kunnen zijn, dat de vestiging van industriële bedrijven geheel wordt afgeschrikt, omdat men weet dat de mogelijkheid bestaat, dat een uitbreiding op enigszins grote schaal zal worden belet. Doch ook is het denkbaar, dat verschillende bedrijven, wanneer zij wensen uit te breiden, dit niet in Hilversum kunnen doen en daarom naar elders zullen vertrekken. Dit betekent dus niet in de eerste plaats dat de werkgelegenheid in Hilversum constant zal blijven, maar dat er een voortdurende neiging zal bestaan tot afnemings. Is dit inderdaad het geval, dan zal zich dus een situatie voordoen, tegengesteld aan die in snel groeiende industriegemeenten, waar de vraag naar arbeidskrachten het aanbod steeds overtreft en een bij voortduring stijgende loonshoogte hiervan het gevolg is. Hier zal dan nl. bij een steeds de vraag overtreffend aanbod een neiging tot inkomensdaling optreden, welke Hilversum het karakter zal geven van een dode stad.

De keuze is moeilijk en niet op geld waardeerbaar, doch wel dient men te beseffen, dat hier het belang van de gehele gemeente Hilversum op het spel staat, tegenover het belang van een betrekkelijk klein deel van de inwoners van de randstad Holland gedurende enkele dagen van een klein gedeelte van het jaar.

In het boek van Diederich wordt het probleem zeer duidelijk en objectief gesteld en naar onze mening kan de gemeente Hilversum zich gelukkig prijzen in het bezit te zijn van een dergelijk uitstekend werk.

In het eerste deel van het boek wordt in grote lijnen het probleem uiteengezet en de verschillende kanten, welke dit bezit, naar voren gebracht. Zowel voor- als nadelen worden hier tegenover elkander gesteld en het gemeentebestuur wordt gewezen op de consequenties van hetgeen het van plan is. Dat de onderzoeker zelf hierbij geen eindconclusie trekt, ligt voor de hand en zou in strijd zijn met de eis van objectiviteit en de noodzakelijke afzijdigheid welke hij dient te betrachten t.a.v. beleidskwesties. Niettemin is voor een goed verstaander duidelijk hoe hij het probleem ziet en welke moeilijkheden hij verbonden acht aan de uitvoering van het plan.

In het tweede deel zijn de afzonderlijke onderzoeken opgenomen, welke noodzakelijk waren om de conclusies te kunnen trekken. Uit deze hoofdstukken spreekt wel duidelijk de voorliefde van de schrijver voor de sociale kant van de problemen en wordt men ook hier en daar getroffen door een neiging om de zuiver economische zijde van de vraagstukken als secundair te beschouwen.

Voor de meeste onderzoeken levert dit geen bezwaar op en wij zouden dan ook niet graag kritiek in deze richting willen oefenen, omdat naar onze mening het boek als geheel van een gehalte is, dat ver boven het gemiddelde uitgaat.

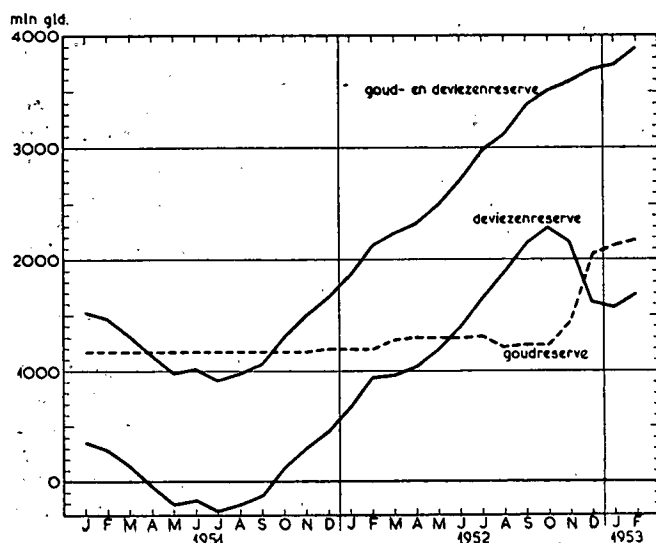
Slechts één opmerking zouden wij willen maken en dat is, dat de bronvermelding wellicht wat nauwkeuriger had kunnen geschieden. Zo is bijv. een aanzienlijk deel van het hoofdstuk betreffende de verzorgende bedrijven in Hilversum met enkele kleinere wijzigingen overgenomen uit de publicatie over Amersfoort, welke in dezelfde serie het licht zag, zonder dat hier de bron is vermeld. Het vele originele wat het boek bevat, geeft de lezer echter de zekerheid, dat dit als een vergissing moet worden beschouwd en de schrijver niet euvel moet worden geduid.

Al met al kan dit werk beschouwd worden als een grote aanwinst voor de sociografische literatuur en zullen vele onderzoekers, in het bijzonder met de facetonderzoeken, hun voordeel kunnen doen.

Amersfoort.

L. H. KLAASSEN

Goud- en deviezenpositie van Nederland

AANTEKENING

Europa sinds de tweede wereldoorlog

Onlangs heeft het secretariaat van de E.C.E. een belangwekkende studie gepubliceerd, getiteld: „Economic Survey of Europe since the war”. Hierin wordt de economische ontwikkeling van West- en Oost-Europa sinds de tweede wereldoorlog besproken. Enige belangrijke punten uit dit rapport worden hieronder weergegeven.

Ontwikkeling van West-Europa.

Grote aandacht wordt besteed aan de verhouding tussen West-Europa en het dollargebied. Na de oorlog is de afhankelijkheid van de Westeuropese landen van het dollargebied als aanbodsbron toegenomen; bovendien werd het veel moeilijker dan vroeger om o.a. door middel van export naar andere landen de middelen te verdienen om dit tekort te dekken. Het rapport noemt als de belangrijkste middelen om het dollartekort weg te werken: een grotere export van goederen en diensten naar het dollargebied; een grotere productie van voedsel en grondstoffen in West-Europa en andere niet-dollargebieden teneinde West-Europa minder afhankelijk te doen zijn van het aanbod van het dollargebied, en bovendien tegemoet te komen aan de behoeften van de toenemende bevolking en de groeiende industrie in de wereld in het algemeen; vervanging, zowel in West-Europa als in de verbonden overzeese gebieden, van de import van industriële eindproducten uit de Verenigde Staten via sterkere concurrentie van de Europese producenten of, als alternatief, door grotere discriminatie tegen dollar-goederen; en ten slotte door een beter gebruik te maken van de grote hoeveelheden goederen en kapitaal, die West-Europa verschaft aan de verbonden overzeese gebieden teneinde grotere opbrengsten te ontvangen in de vorm van essentiële goederenimporten of van dollars, en de directe dollaruitgaven van deze landen te verminderen.

Onlangs zijn de Westeuropese landen in staat geweest om hun dollar- en goudreserves te verhogen. Dit is in meerdere mate bereikt door importrestricties dan door exportvermeerdering. Het niveau van de dollar- en goudreserves van de meeste dezer landen is zo laag, dat deze landen, enkele uitgezonderd, niet in staat zijn uit hun tegenwoordige reserves meer dan twee of ten hoogste drie maanden van de lopende invoer te dekken, zelfs indien de gehele reserves voor dit doel beschikbaar zouden zijn. Onder deze omstandigheden kan er geen hervatting plaatsvinden van een vrij internationaal handels- en betalingsverkeer en zodoende komt het herstel van de convertibiliteit van de valuta's niet in aanmerking totdat West-Europa zijn behoefte aan dollars aanzienlijk kan verminderen.

Er bestaan in West-Europa mogelijkheden voor een belangrijke uitbreiding van de agrarische productie door doelmatiger methoden van landgebruik en -exploitatie. Eén van de voorwaarden voor de uitbreiding is de investering van grote kapitalen in de landbouw, waarvan een deel zou bijdragen tot de ontwikkeling van de verarmde gebieden in Zuid-Europa. Een andere voorwaarde is het afsluiten van overeenkomsten tussen de Westeuropese landen om te voorzien in de vergroting van hun onderlinge handel in agrarische producten en garanties te geven voor marktstabiliteit. Een vermeerdering van de productie in en het aanbod van voedsel en grondstoffen door andere gebieden kan waarschijnlijk slechts verwezenlijkt worden door veel omvattende overeen-

komsten over de goederen die West-Europa er in-ruil voor teruggeeft, de vaststelling van de prijzen en contante uitbreiding van de prijzen en contante uitbreiding van de primaire productie in de mate die nodig is; grote investeringen vereisen. Onder de huidige omstandigheden spreekt het vanzelf, dat veel van deze investeringen verschaft moeten worden door de belanghebbende invoerlanden. Het initiatief ligt grotendeels in de handen van de Westeuropese landen, wegens hun geschiktheid om koopcontracten op lange termijn aan te gaan en in een deel van de benodigde investeringsfondsen te voorzien.

Het rapport toont aan dat de mogelijkheden voor een hogere agrarische productie in de meeste Europese landen, en vooral in de arme, zeer groot zijn. Zuid-Europa heeft een grotere agrarische bevolkingsdichtheid en een geringere productie, niet alleen per man maar ook per hectare bouwland, dan andere Europese gebieden. In dit grote gebied, waarin bijna de helft van de Europese agrarische bevolking leeft, wordt 40 pCt van het bouwland bewerkt en slechts 25 pCt van de totale Europese agrarische opbrengst geproduceerd. De oplossing op lange termijn van de Europese landbouwproblemen moet gezocht worden buiten de landbouw, nl. in een uitbreiding van de industrie. Slechts een overschakeling op grote schaal, niet alleen van arbeiders maar ook van miljoenen kleine pachters, naar de industrie kan de weg effenen voor de radicale verandering en rationalisatie van de landbouw, die noodzakelijk is om de levensstandaard van de Europese bevolking te doen stijgen. Zo'n overheveling is niet alleen nodig in Zuid-Europa, maar op het gehele Europese vasteland.

In een beschouwing over de textielindustrie beweert het rapport, dat de vooroorlogse dalende tendentie van de textielexport thans weer naar voren treedt en dat door de kleinere vraag het productieniveau van 1951 gedurende enige jaren niet meer zal worden bereikt. Het rapport acht het niet onredelijk voor het volgende decennium een daling in de wereldhandel van katoenen en rayongoederen aan te nemen ter grootte van ongeveer 10 pCt. Het is onverstandig om er op te rekenen dat Europa een belangrijke compensatie voor de inkrimping van de Latijnsamerikaanse markt kan vinden in de grote Aziatische en Afrikaanse markten. De vooruitzichten voor de export van wollen goederen schijnen minder ongunstig dan die voor katoen en rayon, maar ook hier zou de export van Europa over 1951 in de naaste toekomst als een maximum kunnen worden gezien. De grote investeringen in de textielindustrie gedurende de laatste vijf jaren waren een vergissing. De verdere investering moet beperkt worden tot enige noodzakelijke uitbreidingen van de importbesparende rayoncapaciteit of tot exploitatie van de mogelijkheden van de nieuwere synthetische vezels. Het rapport meent dat er in sommige landen behoefte zal zijn aan regeringsingrijpen teneinde de productie en de mankracht op de meest efficiënte installaties te concentreren en het intensieve gebruik van die capaciteit te verzekeren.

Vergeleken met de ontwikkeling van de kolen-, staal- en electriciteitsproductie in de Verenigde Staten en de Sovjetunie in de laatste vier decennia, is de prestatie van Europa verre van indrukwekkend. Er zijn in West-Europa taken gesteld voor de verdere vergroting van de staal- en energieproductie, maar deze taken zijn veel minder ambitieus dan die in Oost-Europa. De vroegere investeringen en de toekomstplannen reflecteren sterke tendenties naar autarkie in de basisindustrieën van West-

Europa. Men dient er bij deze uitbreidingsplannen rekening mee te houden, dat de machine- en staalproductie sneller moet toenemen dan de binnenlandse vraag naar deze producten. Het rapport vervolgt dan „in view of the relatively high dependence of the western European economy on foreign trade too low a target set for steel and energy production means planning for a depression or at least a stagnation of European production unless Europe is once more to be made dependent on dollar imports of commodities which could relatively easily be produced at home”.

De particuliere investeerders, aldus het rapport, beslissen niet alleen in hoge mate over hun eigen lot maar ook over dat van de gehele economie. Als zij weinig vertrouwen in de toekomst hebben en de investeringen verminderen, vernietigen zij de markt voor hun eigen producten. In het ongunstigste geval kan een depressie volgen en op zijn best wordt de toekomstige ontwikkeling van de economie belemmerd. Het is daarom noodzakelijk dat pessimistische verwachtingen worden tegengegaan, voordat zij resulteren in lagere investeringsactiviteit; m.a.w. bij de particuliere bedrijven moet het vertrouwen worden gewekt, dat de regeringen de verantwoordelijkheid nemen om de totale vraag op een hoog niveau te handhaven. Het rapport oppert de gedachte dat het tegenwoordige klimaat voor investeringen niet zeer gunstig is, omdat regeringen de vraag terughouden in verband met betalingsbalansmoeilijkheden en inflatievrees. Aan de andere kant kan Europa zijn betalingsbalans niet in evenwicht krijgen zonder grotere investeringen en productieveranderingen. En dit kan het tegenwoordig onbevredigende niveau van productie, handel en consumptie — het laatste anderhalf jaar was de vraag zwakker, waren de winstmarges kleiner en namen productie en handel langzamer toe in West-Europa — zelfs lager maken.

In de Europese economie is er gedurende vier decennia een voortdurende trend naar internationale desintegratie. Van 1913 tot 1951 nam de productie in Europa (afgezien van de Sovjetunie) toe met 70 pCt, maar de onderlinge handel slechts met 2 pCt. De trend is geaccentueerd door overheidsingrijpen. Als arbeids- en kapitaalbewegingen beperkt zijn en kapitaal schaars is, zijn de obstakels, die het bereiken van een hogere graad van integratie alleen door het automatisme van vrije goederenhandel in de weg staan, geweldig groot. Marktkrachten moeten worden aangevuld door bewuste en gedetailleerde coördinatie van de economische politiek, om langzamerhand tot herverdeling van productieve krachten te komen, die nodig zijn voor een grotere integratie.

Een belangrijke stap naar een geïntegreerd handelspatroon zou zijn genomen, indien Europese landen, de met hen verbonden overzeese gebieden en de Verenigde Staten de algemene trekken en de grootte van een ontwikkelingsprogramma op lange termijn konden vaststellen, gevolgd door de uitwerking van specifieke projecten. Het rapport stelt voor, dat zo'n ontwikkelingsprogramma aan het volgende moet voldoen: 1. het moet tamelijk krachtig zijn wat de totale investeringen en redelijk wat de verdeling daarvan over de periode betreft, 2. de Europese landen moeten een gelijke kans hebben om de kapitaaluitrusting en andere goederen te verschaffen, gefinancierd door dollarleningen, zodat de betreffende landen op hun beurt beter hun dollarimporten kunnen dekken, 3. het moet gecoördineerd worden met andere ontwikkelingsprogramma's, zoals het Colombo-plan en de investeringen die door Frankrijk en België

in hun overzeese gebiedsdelen ondernomen worden, 4. het moet een billijk evenwicht trachten te bewerkstelligen tussen de ontwikkeling van dollarverdienende en dollarbesparende exporten van voedingsmiddelen en grondstoffen uit de overzeese landen en de doeleinden van de industriële ontwikkeling van deze landen. Het rapport voegt er aan toe, dat gegeven het speciale belang voor West-Europa van toenemende primaire productie in andere gebieden, de mogelijkheid beschouwd zou kunnen worden om particulier kapitaal uit West-Europa te verenigen met de grotere beschikbare bronnen in de Verenigde Staten in gezamenlijke risico's, waarbij West-Europa de grootste risico zou dragen of de verkregen geleende fondsen zou garanderen.

Ontwikkeling van Oost-Europa.

Een deel van het rapport is gewijd aan de economische ontwikkeling van Oost-Europa. De plannen van de Oosteuropese landen ¹⁾ leggen vooral de nadruk op een snelle toename van de industrialisatie. Het belangrijkste van de investeringsprogramma's is niet zozeer gelegen in hun totale grootte, maar in de concentratie van een groot deel van de investeringen in de zware industrieën, die slechts over verscheidene jaren tot een groter aanbod van consumptiegoederen kunnen leiden. De beslissingen om alles te zetten op een snelle ontwikkeling van de zware industrie schijnen in 1950 genomen te zijn na de algemene achteruitgang van de betrekkingen tussen Oost en West en het aanhalen van nauwere betrekkingen tussen de Oosteuropese regeringen onderling, in 1949 aangegaan bij de oprichting van de Raad van wederzijdse economische bijstand. In dat jaar bestemden deze landen voor het eerst ook belangrijke bedragen voor bewapeningsuitgaven. De strenge controle op de lonen maakte het mogelijk een cumulatieve inflatiespiraal te vermijden; en de toepassing van fiscale middelen en rantsoenering en het verkopen van zekere producten tegen hoge prijzen dienden om de overmatige koopkracht van de consumenten weg te nemen. Niet één van de betrokken regeringen is echter in staat geweest enige inflatie te vermijden. Dit is ook niet verrassend, want misrekeningen zijn onvermijdelijk, aldus het rapport.

De Oosteuropese landen moeten trachten hun controle over de landbouw te vergroten. Collectivisatie dient het dubbele doel mensen over te brengen naar de industrie en het scheppen van voorwaarden waaronder de productiviteit per hectare en per man verhoogd kan worden. De agrarische productie bevindt zich nog ongeveer op of beneden het vooroorlogse peil. De plannen voor de landbouw blijven nog steeds betrekkelijk bescheiden. Zolang dit voortduurt is de kans op een snelle en grote toename in de levensstandaard gering.

Ontwikkeling van de Sovjetunie.

Het rapport wijdt voorts aandacht aan de Sovjetunie. Het analyseert het vijfde vijfjarenplan (1951/55) van dit land. De ervaring gedurende de eerste twee jaren die het plan bestrijkt, doet, aldus het rapport, veronderstellen, dat de niet-agrarische sector zijn taak in ongeveer drie in plaats van vijf jaren zal volbrengen, terwijl de productiviteitstoename volgens plan verloopt. De agrarische productie was in de Sovjetunie, de vergroting van het gebied en van de bevolking in aanmerking genomen, in 1950 ongeveer dezelfde als in 1937. Het lopende vijfjarenplan beoogt echter een veel grotere toename dan het laatste vooroorlogse plan over de jaren 1937/42, waarop

¹⁾ In het hierna volgende zijn de Sovjetunie en Joegoslavië niet inbegrepen.

het in veel andere opzichten veel gelijk. Het voornaamste verschil ligt in de optimistische verwachting t.a.v. de opbrengst per hectare, vooral van graan. In vergelijking met het plan voor gewassen schijnt dat voor de veestapel bescheiden te zijn. De „geplande” groei van de productie der zware industrieën schijnt een verdere snelle vergroting van de investeringen en de bewapeningsuitgaven voldoende in aanmerking te nemen. De productie van kolen, staal en electriciteit is in de Sovjetunie ongeveer de helft van die in West-Europa. Zij neemt veel sneller toe dan verwacht kan worden voor de Westeuropese landen.

De levensstandaard in de Sovjetunie was in 1951 weer op het vooroorlogse niveau. In vergelijking met de Westeuropese landen is de levensstandaard gemiddeld nog belangrijk lager en zodoende is een veel groter deel van de persoonlijke consumptie bestemd voor voedsel. Het tegenwoordige vijfjarenplan stelt voor het reële inkomen met ongeveer 35 pCt te doen toenemen. Met de „allocation of resources”, die in het tegenwoordige plan is vervat, schijnt de stijging van het consumptieniveau nog bescheiden in verhouding tot de middelen van de Sovjet-economie. In de toekomst zou, gegeven de voortdurende expansie van de industriële basis, een verandering in het productiepatroon dat grotere voordelen zou geven aan de consument ongetwijfeld mogelijk zijn.

De steeds slechter wordende handelsbetrekkingen tussen Oost- en West-Europa zijn van politieke aard. De economische gevolgen van de scheiding zijn ernstig; hiervan getuigen de Westeuropese moeilijkheden om de voedselimporten van overzee te financieren, en de inspanningen met betrekking tot de industrialisatie in het Oosten onder omstandigheden van lage goederen- en kapitaalimport van buiten het gebied. Vóór de oorlog was de handel tussen Oost en West abnormaal laag. Het na-oorlogse industrialisatiestreven in Oost-Europa en de behoeften van West-Europa aan voedsel- en grondstoffenimport zou tot een intensivering van de handel tussen de twee gebieden hebben geleid, indien alleen economische factoren bepalend zouden zijn geweest. De breuk tussen Oost en West is echter, zoals gezegd, van politieke oorsprong en kan alleen door politieke actie worden geheeld.

INTERNATIONALE NOTITIES

Het goudprijsvraagstuk

Amerika beschouwt het probleem van de goudprijs grotendeels van een internationaal standpunt. De gevolgen van een eventuele goudprijsverhoging moeten dus aan de doelstellingen van de gehele Amerikaanse buitenlandse politiek beantwoorden. Daar het voor Amerika zelf uiteraard van geen enkel belang is om zijn centrale bankreserves nog verder te verhogen moeten we trachten de diverse nationale argumenten van andere landen te ontrafelen en te bepalen, of een goudprijsverhoging inderdaad in het algemeen belang is van de handelsrijvende wereldgemeenschap.

We kunnen kort zijn over de positie van de goudproducerende landen onder leiding van Zuid-Afrika. Ieder land, dat een bepaald goed verkoopt ziet graag de prijzen stijgen, maar dit is een uiterst nauw gezichtspunt en men kan niet verwachten, dat Amerika daar serieus op ingaat. Trouwens, de Zuidafrikaanse goudindustrie heeft niet bepaald te klagen als men in aanmerking neemt, dat sinds 1913 de sterlinggoudprijs 192 percent gestegen is door de

diverse dollar- en sterlingdevaluaties terwijl de productie-kosten tot 1950 slechts 65 percent stegen¹⁾.

Voorts moeten we voorzichtig zijn met het argument dat een verhoging van de goudprijs een vermindering van het dollartekort zou kunnen bewerkstelligen. Indien dit inderdaad het geval zou zijn, dan is het hoogstens een bijproduct van de manipulatie. In zoverre de verhoogde nationale reserves gebruikt zouden worden om de dollarimporten te vergroten zou dit zelfs een zeer ongewenst bijproduct worden, aangezien de blijvende verhoging van de internationale liquiditeit het voornaamste argument is voor de verhoging van de dollargoudprijs. Er moet dus met alle inspanning vermeden worden, dat de eventuele nieuwe reserves weer in de bodemloze put van het structurele dollartekort worden geworpen. Van internationaal standpunt bezien is het ook ongewenst, dat een verhoging van de goudprijs de goudproductie stimuleert. Hierdoor worden nl. weer meer kostbare hulpbronnen in een fundamenteel improductieve industrie gestoken, hetgeen in deze tijden van full-employment wel buitengewoon overbodig is. Indirect kan een hogere goudprijs natuurlijk wel meewerken het dollartekort te verminderen, maar deze weg leidt via de algemene convertibiliteit der valuta en de verdere vermindering van handels- en investeringsbelemmeringen.

Tenslotte wordt er vaak op gewezen, dat de prijs van goud ver ten achter is gebleven bij de prijzen van andere goederen in de laatste 15 jaar. Wanneer men „dus” de goudprijs weer met andere prijzen in overeenkomst wil brengen, gaat men uit van het standpunt, dat 15 jaar geleden deze prijsverhouding „gezond” was. Afgezien van het feit, dat dit niet zonder meer aangenomen kan worden, daar in 1934 de dollarprijs van goud met 69 percent vermeerderd werd zonder overeenkomstige prijsveranderingen in andere sectoren, zou ik willen poneren, dat er tegenwoordig geen enkele „noodzakelijke” prijsverhouding tussen goud en andere goederen meer bestaat. Met het afschaffen van de goudstandaard is goud vrijwel alleen nog gebruikt als internationaal betalingsmiddel en het gehele goudvraagstuk is dus teruggebracht tot de kwestie, welke eigenschappen men aan een internationaal betalingsmiddel wil geven.

Het enige werkelijk gezonde argument, dat nu nog overblijft is de verhoging van de internationale liquiditeit. Inderdaad lijkt het wenselijk de centrale reserves van een aantal landen te vergroten. Het zou het best zijn, indien deze reservevermeerderingen als gevolg van een hogere goudprijs grotendeels aan de belangrijkste handelsrijvende landen ten goede zouden komen. Dat wil zeggen, dat een optimumsituatie bereikt zou worden waar de reserves ruwweg in verhouding staan tot het gewicht van ieder land in de wereldhandel. Dit is helaas niet altijd het geval, zoals men kan vaststellen op basis van de tegenwoordige goudvoorraden en de handelspositie van een aantal landen:

Percent van wereldtotaal (excl. U.S.S.R.) eind 1951¹⁾.

	goud- voorraad	internatio- nale handel ²⁾
België	1,76	3,27
Denemarken	0,09	1,17
Nederland	0,88	2,87
Zwitserland	4,04	1,54
Verenigd Koninkrijk	6,12	11,71
Verenigde Staten	63,62	17,36

¹⁾ Bron: International Monetary Fund.

²⁾ Import + export.

³⁾ Cf. Sheila T. van der Horst, „The Price of Gold; a Comment”, South African Journal of Economics, September 1951.

De tabel toont niet alleen hoe de goudreserve der Verenigde Staten veel groter is dan het aandeel van dit land in de wereldhandel, maar ook vallen de verschillen tussen de relatieve posities van min of meer gelijke landen, zoals België, Nederland en Zwitserland bijzonder op. Zwitserland zou het meest profiteren van de kleine landen van een eventuele goudprijsverhoging. Het schijnt dus dat landen, die grotere reserves het meest dringend nodig hebben vaak het minst zouden profiteren van een „werelddevaluatie”.

Een ongelukkig toeval is ook, dat de Sovjet Unie plotseling over een veel grotere koopkracht in het Westen zou beschikken, daar, naar men aanneemt, dit land over zeer grote goudreserves beschikt.

De fundamentele economische problemen van deze tijd hebben natuurlijk slechts zeer gedeeltelijk te maken met de liquiditeitspositie der handeldrijvende landen. Zolang er geen automatisch verband bestaat tussen een verhoging van de goudprijs en diverse andere maatregelen om ongezonde toestanden te doen verdwijnen kan men niet verwachten, dat Amerika's oppositie op dit gebied zal verdwijnen.

Samenvattend zou men kunnen zeggen, dat Amerika een eventuele goudprijsverhoging wellicht meer welwillend zou beschouwen, indien andere landen bereid zouden zijn zich te binden tot een aantal maatregelen met het doel een gezonder economisch bestel op te bouwen. Sommige van de voorwaarden, welke dan vervuld zouden moeten worden, zijn:

- a) de stabiliteit der diverse geldsoorten moet gewaarborgd zijn en blijven;
- b) de verhoogde reserves mogen niet gebruikt worden om structurele problemen tijdelijk te doen verdwijnen;
- c) de diverse stappen moeten genomen worden om te geraken tot de algemene convertibiliteit der valuta;
- d) een weg moet gevonden worden om de vermeerdering der reserves te doen plaatsvinden in verhouding tot het gewicht der diverse landen in de wereldhandel. Landen, die eventueel meer dan hun „deel” zouden ontvangen, zouden het overschot moeten deponeren bij internationale organisaties zoals het I.M.F. of de E.P.U.

Ondanks de vele problemen, die verband houden met het huidige goudprijsvraagstuk komt het me voor, dat dit vraagstuk nog steeds niet definitief heeft afgedaan. Het zou zelfs mogelijk zijn een goudprijsverhoging te verbinden met nieuwe bevoegdheden van het I.M.F. en een wederopvatting van de wereldwijde handelsbesprekingen, tijdelijk achterop geraakt door het falen van de I.T.O.

Rome.

O. VAN TEUTEM.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was gedurende de verslagweek zo krap, als zij verscheidene maanden niet geweest is. Ondanks het feit, dat de betalingen per 1 April aan het Rijk voor de storting op de nieuwe staatslening met schatkistpapier, in April—October van dit jaar vervallend, mochten worden voldaan, was er toch een vrij dringend aanbod van schatkistpapier op de markt. Vermoedelijk droegen ook andere overmakingen dan die uit hoofde van de staatslening hiertoe bij. Daar er ook thans wederom éénrichtingsverkeer heerste, stond hiertegenover practisch geen vraag. De marktdisconto's die werden genoemd, oplopend tot $1\frac{1}{4}$ pCt voor kortlopend papier, waren zeer

voordelig voor aspirant-kopers, maar droegen in verband met het bovenstaande toch grotendeels slechts een nominaal karakter. Degenen die geld moesten maken, waren merendeels wel verplicht, een beroep op de centrale bank te doen, hetgeen altijd een kostbare geschiedenis is (de verlaging van de officiële rentetarieven met $\frac{1}{2}$ pCt gaat bovendien pas 7 April in). Volgens de weekstaat per 30 Maart stegen de voorschotten in rekening-courant dan ook met niet minder dan f 24 mln in één week. Terugvallen op De Nederlandsche Bank geschiedt uiteraard pas, nadat men door zijn callgeld heen is. Inderdaad werd op vrij grote schaal call opgezegd; ook hiervoor waren practisch geen nieuwe geldgevers te vinden. De callgeldnotering werd in dit verband per 31 Maart van het minimum van $\frac{1}{2}$ pCt tot het maximum van $\frac{3}{4}$ pCt verhoogd.

De kapitaalmarkt.

Met de kapitaalmarkt was het gedurende de verslagweek, zij het om een andere reden, eender gesteld als met de geldmarkt: weinig beursdagen (slechts 4), doch rijk aan gebeurtenissen.

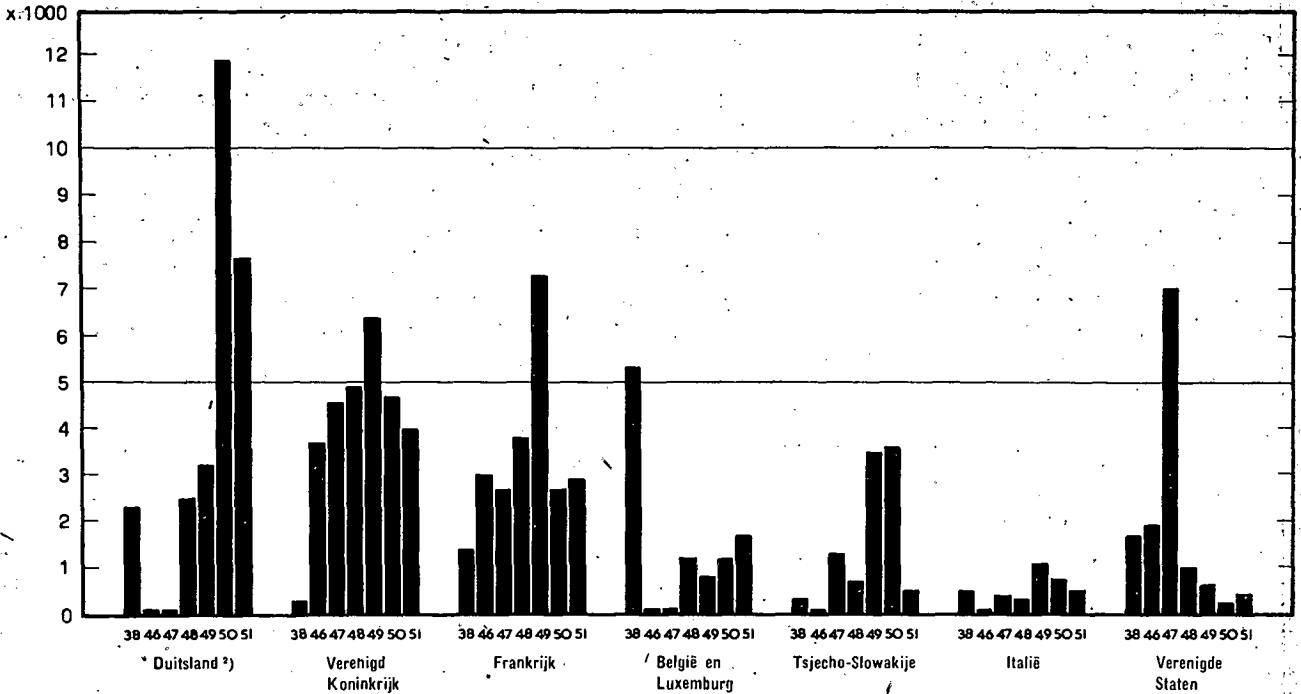
Op de aandelenmarkt stonden het nieuws uit Korea en de andere symptomen van een vreedzamer Russische houding, alsmede de koersontwikkeling, die Wallstreet onder invloed daarvan vertoonde, op de voorgrond. Op laatstgenoemde beurs daalde Dow Jones koersgemiddelde voor industriële fondsen van 27 Maart op 6 April van 287,3 tot 274,1. De koersdaling in Amsterdam was relatief geringer. Inderdaad is waarschijnlijk de kans op een conjunctuurdaling in de Verenigde Staten bij een eventuele werkelijke vrede-economie groter te achten dan in Nederland. Overigens zijn de bij de beleggers heersende *verwachtingen* omtrent de conjuncturele ontwikkeling voor de koersontwikkeling in de naaste toekomst van groter betekenis dan de werkelijke invloed van een politieke verbetering op de conjunctuur. Ook in laatstgenoemd opzicht ligt de situatie in de Verenigde Staten waarschijnlijk wel enigszins anders dan hier.

Een andere belangrijke gebeurtenis tijdens de verslagweek werd gevormd door het publiceren van de Vierde Industrialisatienota. Hierin wordt de indiening van een Wetsontwerp tot oprichting van het langverbeide Garantiefonds aangekondigd. Dit fonds, groot f 100 mln, te vormen uit de tegenwaarderekening, zal er toe bijdragen, dat institutionele beleggers in de toekomst risicodragend kapitaal zullen kunnen verschaffen. De kans op aandelenemissies, die de laatste jaren hier te lande een zeer belangrijk koersdrukkend effect hebben uitgeoefend, wordt hierdoor verminderd.

	27 Maart 1953	2 April 1953
Aand. indexcijfers.		
Algemeen	147,2	145,7
Industrie	206,8	204,9
Scheepvaart	164,4	162,2
Banken	131,5	131,2
Indon. aand.	49,1	48,4
Aandelen.		
A.K.U.	165%	163
Philips	160	167
Unilever	190½	185½
H.A.L.	146%	145%
Amsterd. Rubber	92½	88%
H.V.A.	104½	101½
Kon. Petroleum	320%	313
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	78½	78%
3-3½ pCt 1947	95½/16	95½
3 pCt Invest. cert.	96	96½
3½ pCt 1951	99	99½
3 pCt Dollarlening	94 ⁰ /16	94 ¹¹ /16
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	98½	98 ⁹ /16
3½ pCt Bataafsche Petr.	99½	99½
3½ pCt Philips 1948	98%	98%
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	93	93½

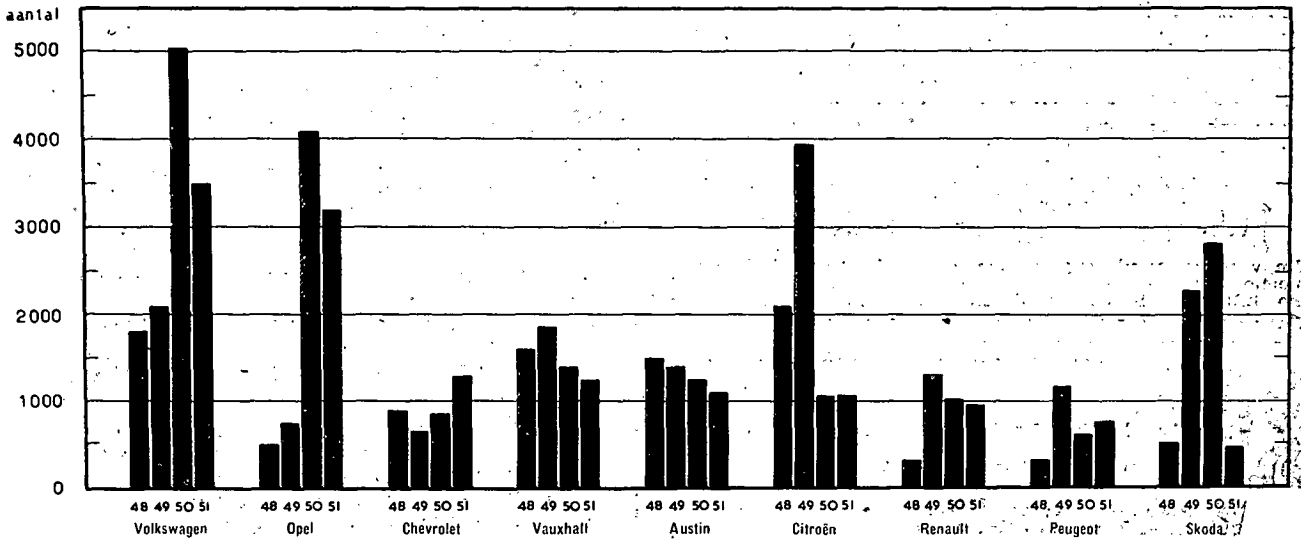
J. C. BREZET.

I. Invoer van personenauto's in Nederland¹⁾ (naar landen van herkomst)

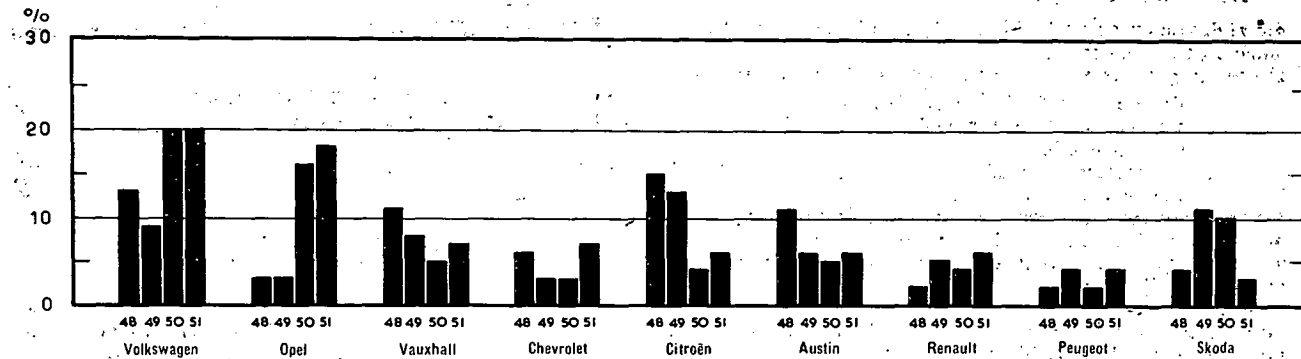

¹⁾ Voor 1946 en 1947 incl. autobussen.
²⁾ Voor 1950 en 1951 alleen West-Duitsland.

II. Invoer van nieuwe personenauto's in Nederland (naar merken)

III. Invoer van nieuwe personenauto's in Nederland in procenten van het totaal (naar merken)

MEDEDELING VOOR HANDEL EN INDUSTRIE

42,5 pCt. van de abonné's van het Algemeen Handelsblad zijn directeuren, firmanten of bekleden topfuncties in Handel, Industrie, Scheepvaart, Bankwezen, Assurantiewezen, enz. Deze 42,5 pCt. omvatten een aantal van meer dan 25000.

Voor Industriële advertenties is het Handelsblad daarom het aangewezen blad. Men bereikt al deze heren thuis, op een moment, dat ze in hun eigen comfortabele omgeving rustig hun dagblad lezen en dus ontvankelijk zijn voor indrukken. Het Handelsblad, dat is opgericht in 1828, wordt in de meeste gevallen reeds van generatie op generatie in deze kringen gelezen. Er bestaat dus een hechte band tussen het blad en zijn lezers en dat komt ook de advertenties ten goede.

Op geen andere wijze is het mogelijk deze grote groep van belangrijke personen op een zo rustig en zo gunstig moment te bereiken,

Nadere inlichtingen alsmede documentatiemateriaal worden gaarne verstrekt door

Nieuwe Amsterdamsche Courant **ALGEMEEN HANDELSBLAD**

ADVERTENTIE-EXPLOITATIE - N.Z. VOORBURG WAL 234-240
AMSTERDAM - TEL. 39811

vacatures

Op het hoofdkantoor te Amsterdam van een, reeds zeer lang bestaand, middelgroot industrieel bedrijf, kan worden geplaatst een jong

JURIST OF ECONOMOOM

De voorkeur wordt gegeven aan een jurist met bijvak economie. Bij gebleken geschiktheid levenspositie. Br. onder no. ESB 15-4, Bureau v. d. Blad, Postbus 42, Schiedam.

Bij het Centraal Bureau voor de Statistiek kunnen worden geplaatst

Wetenschappelijke en Assistent-wetenschappelijke medewerkers

die zich voelen aangetrokken tot statistisch research-werk in teamverband.

De werkzaamheden liggen vnl. op het terrein van

- de demografie in de ruimste zin,
- verkeers- en vervoersgebied,
- sociale statistiek,
- economische statistiek, hoofdzakelijk de nijverheids-statistiek.

Vereist: Doctoraal examen economie en voor a. en c. of sociale wetensch. ervaring op het gebied van zelfstandig wetensch. arbeid en over goede redactionele vaardigheid beschikken.

Aanstelling in de rang van adj.ref. of ref. 2e klas. Sollicitaties onder motto VD/Cebura 51 en vermelding van speciale belangstelling voor a, b, c, of d, aan de Centrale Personeelsdienst, Bezuidenhout 15, Den Haag.

Bij de Economische Voorlichtingsdienst kunnen worden geplaatst

Twee Research - medewerkers

voor de onderafd. Onderzoek, welke zich vnl. richt op de economische ontwikkeling in het buitenland betreffende problemen van zgn. macro-economische aard.

Een der medewerkers zal worden belast met de leiding van een tiental personen en zal intern en extern contact moeten opnemen omtrent de te behandelen problemen.

Vereist doctoraal economie.

Aanstelling van deze functionaris geschiedt in de rang van Ref. 2e klas of Referendaris en van de tweede medewerker in de rang van Adj. Ref. of Ref. 2e klas, afhankelijk van ervaring.

Sollicitaties onder motto D/Evo 51 aan de Centrale Personeelsdienst, Bezuidenhout 15, Den Haag.

**Accountantsassociatie
KLIJNVELD, KRAAYENHOF & Co.,**

vraagt

1e en 2e assistenten

*Schriftelijke sollicitaties te richten aan het kantoor-
adres: Tesselschadestraat 18, Amsterdam (W.).*